

“Man vill ju kunna sjunga hela sitt liv!”

En kvalitativ studie om sångpedagogers arbete med rösthälsa på gymnasium och kulturskola.

Daniella Springer-Johansson
Ämneslärarprogrammet med inriktning
mot gymnasieskolan, musik och religionskunskap
Uppsats/Examensarbete: 15 hp
Kurs: LGMU2A
Nivå: Avancerad nivå
Termin/år: VT2019
Handledare: Christina Ekström
Examinator: Olle Zandén
Kod: VT19-6100-011-LGMU2A

Nyckelord: sångundervisning, röstvård, rösthälsa, sociokulturell lärandeteori, kulturella redskap, mediering, appropriering

Abstrakt

Musikbranschen ställer idag höga krav på att sångares röster ska hålla över tid, sångrösten ska vara oförbrukbar. Trots att sångpedagoger medverkar och arbetar med sångare som deltar i sångtävlingar, blir sångare ändå hesa eller trötta i sina röster. Detta väcker frågor om unga sångare är medvetna om hur de ska använda sina röster på ett skonsamt sätt, vilket sångpedagogen har till uppgift att lära sångaren. Föreliggande studie syftar därför till att undersöka sångpedagogers arbete med rösthälsa bland elever i gymnasieålder. Studien avser

att besvara följande forskningsfrågor: *Hur förhåller sig sångpedagoger till röstvård som lärandemål? Vilka är sångpedagogers tillvägagångssätt för arbete med att främja elevers lärande sett till rösthälsa?* Studiens empiri är insamlad genom fem semistrukturerade intervjuer med sångpedagoger som arbetar på gymnasiets estetiska program samt på kulturskolan. Studien utgår från sociokulturellt perspektiv på lärande och fokuserar begreppen *kulturella redskap, mediering* samt *appropriering*. Studiens resultat påvisar att sångpedagoger anser att kunskaper om grundläggande sångteknik går hand i hand med röstvård som lärandemål. Vidare visar studiens resultat att sångpedagoger framför allt stöttar elevers lärande sett till rösthälsa genom språket som redskap, men även med hjälp av kroppen och artefakter. Studiens resultat visar också att genom att kombinera redskap såsom språk och gester är det möjligt att som sångpedagog stärka budskapet denne vill förmedla till eleven, vilket även tidigare forskning visar. Studien har påvisat att det finns ett behov av ytterligare forskningsstudier om röstvård inom det sångpedagogiska forskningsfältet. För vidare forskning lämpar det sig att undersöka om det finns samarbeten mellan sångpedagoger och logopedier när det gäller röstvård samt om detta skulle vara gynnsamt för sångpedagogers undervisning.

Förord

Sång och musik har sedan barnsben varit av stor vikt för mig och därigenom har rösten kommit att bli en av mina käraste ägodelar. Sången har gett mig så mycket glädje, men även motgångar vilket har bidragit till ett intresse för rösthälsofrämjande arbete. Jag har under en längre tid haft en önskan om att undersöka röstvårdsområdet i skolmiljö och genom min musiklektörutbildning har det varit möjligt att genomföra detta.

Jag vill tacka studiens informanter som bidragit med givande samtal och för mig både ny och befintlig kunskap om sångundervisning med särskild uppmärksamhet på röstvård. Vidare vill jag rikta ett stort tack till min handledare Christina Ekström, som har stöttat mig under processens gång och gett mig tydliga direktiv för att komma vidare i min undersökningsprocess. En utformad tidsplan har också varit till stor hjälp för att komma framåt i arbetet. Jag vill även tacka min familj, sambo och vänner för att ni trott på mig och uppmanat mig att fortsätta hålla lågan uppe fram till examen. Det har varit en mentalt krävande process att skriva denna uppsats, men jag känner mig ändå nöjd med resultatet och mitt intresse för röstvård har ökat ytterligare efter genomfört examensarbete.

Varmt tack!

Innehållsförteckning

1 Inledning	1
1.1 Bakgrund	2
1.2 Syfte och frågeställningar	3
2. Teoretisk anknytning	4
2.1 Sociokulturellt perspektiv	4
2.1.1 Kulturella redskap	4
2.1.2 Mediering	5
2.1.3 Appropriering	6
2.2 Summering	7
3. Tidigare forskning	8
3.1 Sångundervisningens innehåll	8
3.2 Sångpedagogen	9
3.3 Redskap i sång- och musikundervisning	10
3.4 Summering	13
4. Metod	14
4.1 Metodval	14
4.2 Urval	14
4.3 Genomförande och analysprocess	15
4.5 Studiens tillförlitlighet	16

4.6 Etiska överväganden	16
5. Resultat	18
5.1 Röstvård som lärandeobjekt	18
5.1.1 En grundläggande sångteknik	18
5.1.2 Röstråd	21
5.1.3 Röstproblematik – ett dilemma	22
5.2 Redskap	23
5.2.1 Språket	23
5.2.2 Kroppen	25
5.2.3 Artefakter	26
5.3 Summering	28
6. Diskussion	28
6.1 Metoddiskussion	29
6.2 Resultatdiskussion	30
6.2.1 Röstvård i sångundervisningen	30
6.2.2 Strategier i sångundervisningen	31
6.3 Lärarprofessionens utmaningar	33
6.4 Vidare forskning	33
Referenser	34
Bilagor	37

1 Inledning

Föreliggande studie undersöker röstvårdsarbete i sångundervisning med fokus på hur sångpedagoger arbetar. Som sångpedagog möter man flera olika elever vars lärandeprocess varierar från individ till individ. Musik är för tonåringar en del av vardagen och det verkar finnas en efterfrågan på sång och att framträda, inte minst med tanke på tv-program där vanligtvis unga sångare tävlar mot varandra med önskan att bli framgångsrika artister. Zangger-Borch (2008) menar att musikbranschen ställer höga krav på sångarens röst, vilket kan innebära en problematik vid förkylning, heshet eller någon annan röståkomma. Har ungdomar kännedom om hur de ska använda sin röst på ett skonsamt sätt så att den fungerar över tid? Så länge jag kan minnas har jag varit besvärad av heshet såväl vid sånganvändning som talanvändning. Det var först efter gymnasieutbildningen på estetiska programmet som jag gick till en logoped och fick där kännedom om hur det är möjligt att arbeta med rösten för att den ska fungera på ett hållbart sätt. Under hösten 2018 genomförde jag en mindre intervjustudie i en musikpedagogisk kurs under musiklejarutbildningen med inriktning sång, där tre blivande sångpedagoger under sitt sista studieår fick frågan hur väl de känner sig förberedda på att arbeta med röstvård i sin kommande sångundervisning. Studiens resultat visade att de kände sig mindre förberedda på hur de ska arbeta med detta samt hur de ska identifiera röstproblem.

Rinta (2008) har i sin studie undersökt barns vokalfunktion med fokus på om barn som har röstproblematik kan gagnas av sångträning inom utbildningsinstitutioner. Resultatet av studien visar att sångövning kan ha en positiv effekt på barns övergripande röstfunktion. Vidare visade resultatet att de barn som fick undervisning i sång hade en mer hälsosam röstfunktion än de barn som inte blev undervisade i det. Sundberg (2001) menar att de flesta sångare har behov av att värma upp sin röst, för att den ska få en god funktion. Utan att ha värmt upp rösten finns det risk att rösten blir ansträngd. Zangger-Borch (2008) menar att hur människan mår såväl psykiskt som fysiskt påverkar rösten. Faktorer såsom stress, oro, sjukdom, dåliga sömn- och kostvanor har samtliga en påverkan på vår röst. Tonåringar befinner sig i en utvecklings- och tillväxtprocess, vilket påverkar både dess röst och kropp. I detta skede är sångpedagogens roll av stor vikt för att sångeleven ska lära sig att använda sin röst på ett välfungerande sätt. Hur integrerar yrkesaktiva sångpedagoger egentligen röstvårdsområdet i sin undervisning? Hur ser förmedlandet av kunskap från pedagog till elev ut när det kommer till kunskaper om röstvård? Utifrån detta har jag börjat fundera över hur arbete för röstlig hållbarhet i sångkurserna på gymnasiet och sång på kulturskolan sker idag. En annan anledning till intresset för röstvårdsämnet är för att detta är något som även är högst centralt för lärare som har rösten som ett av dess främsta arbetsredskap. Anser yrkesaktiva sångpedagoger att de vet hur de ska arbeta med röstvård i sin undervisning? Kunskap om röstvård verkar genom denna kännedom vara någonting nödvändigt för att rösten ska hålla över tid. Denna studie avser därför att undersöka röstvårdsämnet med fokus på sångpedagogers arbete för att främja elevers lärande om rösthälsa.

1.1 Bakgrund

Kapitlet presenterar kortfattat inslag av röstvård i styrdokument för musikämnet i grund- och gymnasieskola. Vidare uppmärksammar kapitlet förhållandet till riktlinjer för sångundervisning i kulturskolan. Detta sker med avsikten att sätta sångpedagogers arbetssätt för att stötta elevens lärande i ett sammanhang. Avslutningsvis presenterar kapitlet olika definitioner av begreppet röstvård.

Röstvård i grund- och gymnasieskola samt kulturskola

Sångundervisning sker på såväl gymnasiet estetiska program som på kulturskolor i Sverige. Styrdokumenterna uppmärksammar rösthälsofrämjande arbete för musikämnet på gymnasiet samt i grundskolans senare år (7-9). Enligt styrdokumenterna ska musikundervisningen i grundskolan syfta till att eleverna utvecklar kunskap om hur det är möjligt att använda rösten. I det centrala innehållet för grundskolans senare år står det att undervisningen ska beröra området röstvård (Skolverket, 2011a). Enligt styrdokumenterna ska undervisningen i musikämnet på gymnasiet möjliggöra elevers kunskapsutveckling i förhållande till hur instrumentet är uppbyggt och vilka egenskaper detta utgörs av. Vidare ska eleverna ges möjlighet att utveckla sina kunskaper om röstfysiologi och röstvård (Skolverket, 2011b). För kursen *Instrument eller sång 1* står det att den undervisning kursen består av, ska beröra områden som röstfysiologi och röstvård samt behandla arbetssätt för detta (Skolverket, 2011c). Elevers kunskapsutveckling i förhållande till rösthälsa är således ett eftersträvanbart område i musikämnet i grund- och gymnasieskolan.

Hur ser sångpedagogers undervisning på kulturskolan ut i förhållande till rösthälsofrämjande arbete? Kulturskoleutredningen (SOU 2016:69) påvisar att det för undervisning i Kulturskolan inte finns några direkta riktlinjer på nationell nivå, på så vis som det gör i den obligatoriska grundskolan samt för gymnasiet. Därför menar Andersson (2005) att kulturskolepedagogens möjlighet till handlingsutrymme blir något annat än för grundskole- eller gymnasiepedagoger.

Definitioner av och argument för att arbeta med röstvård

Enligt Nationalencyklopedin innebär begreppet röstvård olika sätt att upprätthålla en god röstfunktion samt att motverka röstproblematik och det finns röstutbildningar som riktar sig till olika grupper (Nationalencyklopedin, 2017). För sångare finns det som nämnt ovan, sångutbildning på gymnasiet estetiska program samt på kulturskolan. Det är även möjligt att vända sig till privata sångpedagoger för sång- och röstutbildning. Sundberg (2001) menar att man som sångare använder sin röst som ett ljudredskap, det vill säga att rösten är ens musikinstrument. Genom sångundervisning är det möjligt för elever att utveckla sin sångröst såväl som talröst, även om detta inte alltid är helt oproblematiskt. Zangger-Borch (2008) gör vid diskussion om röstvård en jämförelse mellan sångare, idrottare och instrumentalister, och menar att vård av instrumentet - kroppen, muskler, det fysiska instrumentet - är lika viktigt oavsett om du musicerar eller idrottar. Därför är det centralt att lära känna sitt instrument, dess funktion och utforska vilka möjligheter som finns. Som sångare är man i det vardagliga livet beroende av sin talröst såväl som sångröst och behöver vara extra uppmärksam på hur röstens

funktion tar sig uttryck i olika sammanhang. Flera aspekter påverkar rösthälsa, såsom andning, hur nervsystemet fungerar samt psykologiska aspekter. Problematik såsom heshet, stämbandsknottror eller andra typer av röstproblem kan uppkomma om man inte är noggrann med att vårda sin röst. Lär man sig hur sin röst fungerar bidrar detta till goda chanser att få rösten att fungera på ett gynnsamt sätt. Röstläkare menar att röstbesvär ofta är stressrelaterade (Sundberg, 2001). Något som också påverkar rösten är huruvida man är mån om att värma upp den. Vilken typ av uppsjungning som fungerar bäst ser olika ut från individ till individ. Under sånglektioner kan elever med hjälp av pedagoger, men även på egen hand, hitta uppvärmningsövningar som fungerar väl (Sundberg, 2001). Zangger-Borch (2008) menar att varje människas röst är individuell och genom att lära känna den är det möjligt att få den att fungera på ett bättre sätt. Därför är det av vikt att sångpedagoger kan anpassa sina arbetsätt beroende på vilken individ pedagogen möter.

1.2 Syfte och frågeställningar

Upprätthållandet av god rösthälsa är avgörande för verksamma sångare, då röstproblematik är något som kan uppstå om man inte tar hand om sin röst. Sångare är särskilt utsatta då musikbranschen ställer höga krav på att sångarens röst alltid ska vara i form. Detta kräver i sin tur att sångaren har strategier och redskap för att sångrösten ska hålla över tid. Därav är studiens syfte att undersöka sångpedagogers arbete med rösthälsa bland elever i gymnasieålder. Frågeställningar studien avser att besvara är:

- Hur förhåller sig sångpedagoger till röstvård som lärandemål?
- Vilka är sångpedagogers tillvägagångssätt för arbete med att främja elevers lärande sett till rösthälsa?

2. Teoretisk anknytning

Kapitlet presenterar den teoretiska anknytning som ligger till grund för föreliggande studie. Sociokulturell lärandeteori är föreliggande studies teoretiska ram med motivationen att den erbjuder begrepp för att analysera undervisning och lärande. Vidare tar studien utgångspunkt i sociokulturell lärandeteori med anledningen att perspektivet fokuserar att lärande sker när människan interagerar med andra människor. I likhet med sociokulturellt perspektiv förutsätter sånglektioner som undervisningssituation en relation och samverkan mellan de centrala aktörerna i sådana sammanhang, pedagog och elev. Kapitlet redogör för samt behandlar aspekter av sociokulturellt perspektiv på lärande samt centrala begrepp inom detta, vilka präglar föreliggande studie: *kulturella redskap*, *mediering* och *appropriering*. *Kulturella redskap* är det sociokulturella begrepp som varit av störst användning för att analysera studiens resultat. Vidare uppmärksammar kapitlet *den proximala utvecklingszonen* som avgörande för hur elever lär sig och utvecklar kunskap.

2.1 Sociokulturellt perspektiv

Den ryske psykologen Lev Vygotsky (1896-1934) var en förgrundsgestalt för sociokulturellt perspektiv. Han utgick från tanken att människan är en art av biologisk, social, kulturell och historisk karaktär. Samtliga aspekter är viktiga för att få en helhetsbild av hur människan lär. Säljö (2000) diskuterar sociokulturellt perspektiv på lärande, vilket denne menar fungerar som ett hjälpmedel vid analys av frågor som behandlar lärande och utveckling. Han menar att sociokulturellt perspektiv innefattar ett ramverk som består av centrala begrepp som på ett organiserat sätt relaterar till varandra. Vygotsky införde ett antal av begreppen inom sociokulturellt perspektiv, medan senare forskare har kommit att lägga till andra begrepp vid utveckling av perspektivet (Wallerstedt, Lagerlöf och Pramling, 2014).

2.1.1 Kulturella redskap

Människan använder sig av kulturella redskap för att tolka och förstå omvärlden. Vid diskussion om lärande finns det idag inom det vetenskapliga fältet flertalet perspektiv för att få förståelse för ungdomars utveckling, menar Wallerstedt, Lagerlöf och Pramling (2014). De intresserar sig för musikpedagogik och hur lärande tar sig uttryck i skolmiljö, vilket även föreliggande studie fokuserar. Vygotsky (1978) menar att det för den mänskliga varelsen är möjligt att se saker ur olika perspektiv och att den kunskap människan kan tillägna sig är perspektivberoende. Säljö (2005) hänvisar till Vygotsky som menar att det är möjligt att likna intellektuella redskap såsom språk och tecken vid fysiska artefakter, då människor skapat bådadera i syfte att de ska komma till användning för handling och problemlösning. Redskap som hjälpmedel för lärande medför ett formande av en ny slags psykologisk process hos människan, vilken innebär att människan är kapabel till reflektion kring handlingar samt att kunna kommunicera med andra människor. Det är av vikt att förklara att de redskap människor använder karakteriseras som sociala eller historiska, på grund av att människor är kulturskapande och förstår omvärlden med hjälp av resurser av kulturell karaktär. Sett till traditionen är det vanligt att det görs en åtskillnad mellan språkliga och fysiska redskap (Säljö, 2005). Säljö menar att språk och artefakter inte är möjliga att åtskilja i den mänskliga

praktiken, utan människan måste uppfatta skillnaden mellan dessa utifrån ett analytiskt synsätt. Vygotsky ville belysa att likheten mellan dessa redskap var av pedagogisk karaktär, människan tänker med hjälp av redskap i likhet med hur denne använder sådana vid deltagande i fysisk verksamhet. De redskap människor använder är således vanligtvis en kombination av språkliga och fysiska sådana (Säljö, 2005).

Vygotsky (1978) hävdar att språket är det redskap som är främst centralt för att människan ska kunna kommunicera. Med språk avser han teckensystem som människan använder sig av för att kunna förstå och förklara samt analysera sin omvärld. Säljö (2015) menar att språket som redskap sedan urminnes tider har utgjort vägen mot kunskapsutveckling.

Kommunicerandet av erfarenheter möjliggör att människor kan utveckla ett kollektivt minne, vilket då fungerar som ett gemensamt medel för grupper av människor såväl som för ett samhälle. Detta kollektiva minne utgör grunden för lärande, generation efter generation. Människan kan även utveckla olika tekniker för att behålla verbal kunskap. En typ av teknik som är väsentlig när det gäller lärande är skriften, vilken hjälper människor att komma ihåg och arkivera information (Säljö, 2015). Språk och det kommunikativa är betydelsefullt i den praktik som pedagoger arbetar inom. Genom att människor kan använda sig av språkliga redskap såsom ord, finns goda möjligheter till kommunikation och utvecklandet av kunskaper. Den mänskliga varelsen är unik genom språkanvändningen då människor genom denna kan reflektera över och förstå andra människors synsätt. Den språkliga tillgången ger också människan möjlighet att begreppsliggöra omvärlden samt möjliggör en specifik variant av lärande och kommunikation. Utifrån sociokulturellt perspektiv framkommer det att språket innefattar ett antal redskap där även dessa består av artefakter. Kommunikation innefattar materiella sidor, även om själva redskapen inte är fysiska föremål. Språket har genom historien utvecklats för att människor ska kunna samtala och förstå varandra i olika sammanhang. Säljö menar att språket är lika konstgjort samt föränderligt över tid, som de fysiska redskap människor använder som hjälpmedel i olika situationer (Säljö, 2005). Det är möjligt att uppfatta artefakter genom två synsätt. Dels kan artefakter för det första användas som fysiska föremål, men de kan också fungera som symboler som medierar mening. Människan är således en varelse vars tänkande, lärande och levnadssätt blir förankrade i användandet av artefakter (Säljö, 2015).

2.1.2 Mediering

Vygotskys tankar om mediering med hjälp av redskap uppstod som en motreaktion mot reflexologin, vilken innebär att betingning ligger till grund för människans beteende. Istället menade Vygotsky att människors beteenden och mentala processer inte är möjliga att förklara genom reflexologin, utan dessa måste förstås utifrån den betydelse redskap har för det mänskliga handlandet (Säljö, 2005). Vygotsky (1978) preciserade mentala processer utifrån två kategorier: *elementära mentala processer* vilka är sådana som människor likväl djur har gemensamt samt *högre mentala processer* vilka är förmågor som är unika för människor. Utveckling av de högre mentala processerna sker inte på samma sätt som av elementära mentala processer samt att de förra skiljer sig kvalitativt från de senare. Människor har möjligheten att ta hjälp av redskap för att minnas något särskilt. Wallerstedt, Lagerlöf och

Pramling (2014) påvisar exempel på dessa former av mentala processer och menar att både människor och djur kan lägga vissa erfarenheter på minnet utan någon specifik ansträngning, *elementära mentala processer*. Unikt för människan är istället att denne anstränger sig när denne vill minnas något specifikt. Detta innebär att människan gör något aktivt för att försäkra sig om att det stannar kvar i minnet, *högre mentala processer*. Vi kan kategorisera, vi kan visualisera samt att det för oss människor är möjligt att associera någonting vi vill komma ihåg till tidigare erfarenheter eller något bekant. Den första aspekten är att människan, som nämndes ovan, aktivt försöker att minnas. Den andra aspekten är att människan använder sig av kulturella redskap för att försöka memorera något (Wallerstedt, Lagerlöf och Pramling, 2014). Mediering äger rum när människor interagerar och kommunicerar med varandra, verbalt som icke-verbalt. Säljö menar att hur mediering sker har att göra med sammanhang, men att människor oavbrutet medierar världen för andra människor. Vid människans födsel möter denne en värld präglad av kommunikation och blir därmed en del av en social samhörighet (Säljö, 2015). Människor kan placera erfarenheter i kulturella redskap och förelägger därigenom en del av kunnandet utanför den individuella zonen. Wallerstedt, Lagerlöf och Pramling (2014) påvisar ett exempel och menar att om en musikelev lärt sig uppfatta olika typer av ackord är det för denne möjligt att, vid musiklyssnande, urskilja om ackordet är dur eller moll. De redskap eleven övertagit konstruerar vad det är denne upplever samt hur denne upplever det, vilket kallas för semiotiskt medierande. Inom skolvärlden är denna typ av lärande ideligen förekommande (Wallerstedt, Lagerlöf och Pramling, 2014).

2.1.3 Appropriering

Vygotsky (1986) menar att kunskap synliggörs i interaktionen mellan människor. Vidare menar han att det för människor är möjligt att ta till sig kunskap genom att samtala med andra människor (Vygotsky, 1986). Vid utveckling av sociokulturellt perspektiv har begreppet appropriering uppkommit, appropriera betyder att individen "tar till sig" något. Genom interaktion med vuxna människor möter barn språk och beteendesätt som barnet efterhand tillägnar sig och börjar använda, det vill säga approprierar. Detta innebär att människor utvecklar lärande genom samspelet med andra människor, erfarenheter blir visualiserade genom kommunikation människor emellan (Säljö, 2015). Människan kan ta till sig kulturella redskap och kan genom detta övertagande föra resonemang med sig själv (Wallerstedt, Lagerlöf och Pramling, 2014). När eleven har approprierat redskapet är detta möjligt att använda på ett fungerande vis i reella situationer i skolan, på fritiden samt i det framtida yrkeslivet. Appropriering är en omfattande process vilken människan vanligtvis närmar sig i en specifik praktik samt kommer i kontakt med redskap som lämpar sig för denna praktik. Utifrån sociokulturellt perspektiv fortsätter människan sin läroprocess livet ut och blir mer och mer bekant med användandet av kulturella redskap i olika sammanhang. Meningen med övertagandet av kulturella redskap är inte enbart att eleven ska reproducera redskapet, utan fokus ligger snarare på att det ska fungera meningsskapande för eleven - denne kan använda redskapet i nya situationer. Genom att människor skapar nya redskap, använder sådana på olika sätt samt förändrar redskapen vid användning, utvecklar människor kunskaper på en kollektiv nivå (Wallerstedt, Lagerlöf och Pramling, 2014).

Säljö menar att det inte finns någon ände på människans approprieringsprocess, utan denne lär sig hela tiden utveckla nya förmågor i flera avseenden. Vygotsky talar om något denne kallar för "den närmaste utvecklingszonen", vilket innebär att när ett barn har lärt sig något så behöver barnet stöd i att vidareutveckla sina kunskaper. I hemmet kan barnet utveckla kunskap genom stöd från en förälder, medan pedagogen står för den rollen inom skolan. Pedagogen förmedlar kunskap till eleven som i sin tur kan ta till sig kunskapen genom samspelet med pedagogen. Under elevens approprieringsprocess ger pedagogen språkligt och fysiskt stöd, tills eleven klarar sig utan stöd (Säljö, 2015).

2.2 Summering

Sammanfattningsvis har kapitlet presenterat sociokulturell lärandeteori med tillhörande begrepp som är av vikt för föreliggande studie: *kulturella redskap*, *mediering* samt *appropriering*. Vygotsky preciserade redskap enligt kategorierna *intellektuella* (språkliga) samt *fysiska* redskap. De förra innefattar ord, tal, och språkbruk medan de senare innefattar fysiska föremål. Dessa står vanligen i relation till varandra, då fysiska redskap kan bli intellektuella till sin karaktär när de fungerar som symboler som medierar mening. I skolvärlden kan eleven placera erfarenheter i kulturella redskap vilket innebär att redskapet befinner sig mellan eleven och dennes omvärld. Således har redskapet en *medierande* funktion i elevens lärandeprocess och kan bidra till att eleven *approprierar* kunskap. Det är pedagogens uppgift att stötta elevens lärande i skolan. Slutligen har kapitlet presenterat *den proximala utvecklingszonen* som avgörande för hur elever lär. Pedagogen vägleder eleven framåt i dennes lärandeprocess, genom att utgå från den kunskap eleven redan innehar och därigenom hjälper eleven att komma vidare i sitt lärande.

3. Tidigare forskning

Kapitlet presenterar en forskningsöversikt inom fältet sångpedagogik (eng. voice pedagogy), vilket är en del av det musikpedagogiska fältet. Det sångpedagogiska fältet har visat sig vara smalt när det kommer till svensk forskning och därför har blickfånget vidgats till att även omfatta körpedagogik, då området körsång är mer utforskat när det gäller svensk forskning. Litteraturen är funnen i databaserna Supersök och ERIC, och består av doktorsavhandlingar, vetenskapliga artiklar samt böcker. Sökning efter relevant forskning har skett genom en systematisk databassökning samt en manuell efterföljande sökning. Litteraturen har även blivit funnen genom något som Friberg (2017) kallar för snöbollsurval, där relevant forskning för denna studie påträffats ur referenslistor till annan litteratur. Den litteratur som ligger till grund för kapitlet är både nationell och internationell. Bygdéus (2015) studie har varit särskilt relevant för föreliggande studie då den behandlar just mediering och pedagogers användning av kulturella redskap för att förmedla kunskap. Vidare har Sandberg Jurströms (2009) studie varit av relevans då den fokuserar hur kunskap semiotiskt medieras. Lamont, Daubney och Spruce (2012) studie har också varit av intresse för föreliggande studie, då den undersöker musiklektioner i grundskolan och området sång. Hentschels studie (2017) studie har utgjort en del av kapitlet, då även den berör hur pedagoger undervisar i sång.

3.1 Sångundervisningens innehåll

Flera forskare har undersökt sång- och musikundervisning i skolmiljö (Lamont, Daubney & Spruce, 2012; McCoy, 2016; Gaunt, 2008; Dufault, 2013; King & Nix, 2014; Hentschel, 2017). Lamont, Daubney och Spruce (2012) har studerat sång under musiklektioner i sju olika grundskolor i England, där forskarna observerat och intervjuat musikpedagoger. Studiens resultat visar att musiklektioner är tillfällen där elever kan komma i kontakt med, bli undervisade i samt utveckla en förståelse för sång i ett bredare musikaliskt sammanhang. Vid observationer upplevde forskarna att såväl röst användning och rösthälsofrämjande arbete som god sångteknik förekom under musiklektionerna. Samtliga musiklektioner innehöll uppvärmning och eleverna blev medvetna om kropps användning vid sång. De lärandeobjekt som pedagogerna främst fokuserade var att eleverna skulle få generell kunskap om sång, god rösthälsa samt utveckla en musikalisk förståelse. Hentschel (2017) har också studerat musikundervisning i grundskolan och utreder fenomenet "sångsituationer". Studien undersöker hur sådana blir synliga genom elevers och pedagogers upplevelser inom den svenska grundskolans musikutbildning. Resultatet i Hentschels studie har framvisat nio olika sidor av "sångkroppen": den *subjektiva*, den *intersubjektiva*, den *föränderliga*, den *förväntade*, den *rumsliga*, den *vanemässiga*, den *tingliga*, den *rörliga* samt den *väljande*. Den *rörliga* sångkroppen är särskilt intressant för föreliggande studie då Hentschel menar sångkroppens rörlighet kan ses ur två olika perspektiv, *blick och hållning* samt *rörlighet som kommunikation*. Det förra innefattar människors blickar och hur dessa kan riktas mot andra människor eller olika föremål. Människans hållning kan visa sig vara öppen, stängd eller förenad. Det senare synsättet på sångkroppens rörlighet utgörs dels av verbal kommunikation,

dels av icke-verbal sådan. Hentschel hävdar att båda perspektiven påvisas i förhållande till formen för sångundervisningen.

King och Nix (2014) har undersökt sång- och musikundervisning på konservatorium och menar att en av de viktigaste uppgifterna sångpedagoger har är att lära eleverna hur deras sångträning ska bli effektiv när de övar på egen hand. En pedagog behöver vara duktig på att möta den enskilde individen i dennes lärande, menar Swanson (2014), som i sin studie har analyserat sina elever utefter hur de lär. En av eleverna, en visuellt lärande sångelev, lär sig bäst genom att skriva ner, rita bilder samt är uppmärksam på hur pedagogen agerar med hjälp av ansiktsuttryck och kroppsspråk. Denna elev lär sig med fördel genom exempelvis en notbild. En annan sångelev, den auditivt lärande, lär sig bäst genom att lyssna på musiken. Verbala instruktioner från pedagogen kan skapa goda förutsättningar för att denna elev ska utvecklas i sin lärandeprocess. En tredje elev, den taktila lärande sångeleven, lär sig med fördel en ny låt genom att också lära sig att ackompanjera den på till exempel en gitarr eller ett piano. Därför är det viktigt att sångpedagogen anpassar sin undervisning utefter den elev pedagogen möter, för att gynna elevens lärande.

Wallerstedt och Pramling (2016) har undersökt de utmaningar som elever och pedagoger möter i ensembleundervisning samt elevernas lärandeprocesser. Studiens resultat påvisar att det är av stor vikt hur pedagogen ger eleverna instruktioner. Ur studiens resultat framkommer det att de hinder eleverna stöter på effektivt kan bemötas om pedagogen förser eleverna med musikkulturella redskap såsom musikaliskt språk. Genom att pedagogen lär eleverna hur de ska använda sig av musikaliska termer, kan detta gynna elevernas förståelse, kommunikation och samspel. I studien använder pedagogen ett mer vardagligt språk som inte innefattar musikaliska termer, vilket gör att det uppstår kommunikativ förvirring eleverna emellan. För att det ska vara möjligt för eleverna att utveckla sitt musikaliska lärande på en mer avancerad nivå, behöver pedagogen förmedla kunskap såsom musikkulturella verktyg som blir hjälpmedel för elevernas lärandeprocess. I skolan kan elever appropriera kunskap och därigenom använda den i sitt musicerande både inom och utanför skolans värld.

3.2 Sångpedagogen

Sångpedagoger bör ha ett intresse för elevernas utvecklingsprocess då lärande i sång påverkas av flertalet aspekter, enligt McCoy (2016). Hur elever lär i sångundervisning hänger ihop med kroppsanvändning, andning, förståelse för röstens anatomi såväl praktiskt som teoretiskt, hur eleven artikulerar och mycket mer. Vidare bör sångpedagogen ha god kunskap om röstens anatomi och röstvård. Önskvärt vore att alla sångelever kunde få hjälp av olika experter på samtliga områden, vilket givetvis inte är möjligt i praktiken. Enligt King och Nix (2014) bör sångpedagoger kunna hitta flera lösningar på hinder eleven möter i sitt lärande, ha tålamod vad gäller hinder som uppstår samt anpassa undervisningsmetod i syfte att tillämpa en välfungerande metod vilken kan variera från elev till elev. McCoy (2016) menar att det är

vanligt att sångpedagoger är experter på olika områden och att pedagoger bör sträva mot att behärska flera områden i sångämnet, för att i den mån det är möjligt möta eleven i dennes lärande. McCoy menar å andra sidan att det är omöjligt att möta varje elev inom alla områden, då exempelvis sångteknik och genrer är mycket breda områden. Ur resultatet av Mars (2016) studie framkommer det att gedigen ämneskunskap samt medvetenhet om vilka medierande redskap som eleven har behov av i olika sammanhang är viktiga aspekter av pedagogens kompetens. Som sångpedagog är det också väsentligt att kunna urskilja vilka kunskaper eleven redan besitter och hur man som pedagog kan stötta elevens fortsatta lärande.

Dufault (2013) menar att det inte finns någon undervisningsmetod som svarar upp mot samtliga elevers behov. Pedagogerna i studien beskriver alla att de är beredda att anpassa sina tillvägagångssätt utefter den elev de möter och dennes behov. Hur eleven blir bemött av pedagogen har att göra med dennes kunskaper, personliga tankar samt möjlighet till effektiv kommunikation med sin elev. Gaunt (2008) diskuterar i sin artikel individuell instrumental- och sångundervisning med fokus på pedagogers uppfattningar om bland annat målet med denna. Resultatet visar att hur pedagogen förmedlar kunskaper till eleven påverkar elevens lärande. För att på ett gynnsamt sätt kunna kommunicera och förmedla kunskap bör pedagogen ha god kännedom om elevens befintliga musikaliska erfarenheter (Ferm, 2004), vilket även Mars studie påvisar (2016).

3.3 Redskap i sång- och musikundervisning

Bygdéus (2015) hänvisar till Säljö (2005), som menar att kulturella redskap är betydelsefulla för att kunna tolka och förstå begreppet lärande. Kulturella redskap innefattar den samverkan som sker i interaktionen människor emellan i olika situationer. Här används dels språkliga redskap såsom noter som syftar till att stödja minnet hos den lärande, dels fysiska redskap som också kan innefatta språkliga utmärkelsetecken. I körledarpraktiken får de kulturella redskapen en medierande funktion. Genom att kategorisera artefakter utifrån tillhörighet är analys av olika kulturella redskap samt handling möjlig, med avsikt att tydliggöra dess medierande funktion (Bygdéus, 2015).

Handlingsrepereroarer och arbetssätt

Resultatet av Jurström Sandbergs (2009) studie ger en bild av hur pedagogers varierade handlingar möjliggör olika val och utgångspunkter för körsångares lärande samt hur det är möjligt att skapa ett gemensamt musikaliskt språk. Vidare fokuserar studien bland annat på begreppet handlingsrepertoar och Jurström Sandberg redogör för ett antal sådana. Dessa handlingsrepertoarer medför flertalet möjliga kommunikationssätt för pedagogen samtidigt som de ger körsångare fler möjligheter att ta del av och tillägna sig kunskapen, för att sedan applicera den på sig själv och sin egen röstapparat. Talet är det redskap som är mest centralt såväl i *den konceptuella handlingsrepertoaren* som i *den evaluativa handlingsrepertoaren*.

Utgår pedagogen från *den performativa handlingsrepertoaren* är kroppsspråk och blickar dominerande redskap, vilka även är dominerande inom *den pantomimiska handlingsrepertoaren*. Pianospel är även vanligt förekommande om pedagogen tillämpar dessa repertoarer. Inom *den prototypiska handlingsrepertoaren* är sången det redskap pedagogen främst använder. Slutligen är talet eller rörelser med händer och med kroppen dominerande redskap inom *den associerande handlingsrepertoaren*.

I Bygdéus (2015) studie framkommer det att körpedagogen använder olika redskap när denne undervisar. Arbetsätten och redskapen tillgängliggörs i en social praktik. Som körpedagog för ungdomar är det av vikt att pedagogen varierar arbetssätt och medieringsredskap. Bygdéus beskriver åtta olika arbetssätt eller handlingar som körpedagoger tillämpar i sin undervisning: Lyssnande attityd, prövande av metoder, musikaliska rutiner, förebildande, koncentrerande uttryck, reflektion i praktiken, historieberättande, målbilder. I förhållande till fysiska och språkliga redskap möjliggör dessa arbetssätt förklaringar av körpedagogers växlingar i användandet av olika arbetssätt samt hur kombinationer mellan dessa kan se ut. Bygdéus hävdar att samtliga redskap för lärande blir av intellektuell (språklig) karaktär i en kollektiv kulturell verksamhet. En körpedagog kombinerar olika redskap när denne befinner sig i rollen som pedagog. Körledarpraktiken utgörs av skilda aspekter och därigenom blir redskap medierande i den rådande kontexten. Körpedagoger kan, genom att reflektera över handlandet i sin undervisning, tillgodogöra sig redskap och med en baktanke välja vilka denne ska tillämpa i olika situationer (Bygdéus, 2015). Inom den särskilda praktik detta redskap används blir det medierande, ett exempel på detta kan vara gester. Bygdéus exemplifierar utifrån körledarpraktiken och menar att pennan är ett redskap som i den stund körpedagogen använder den som hjälpmedel till dirigerings sker en förlängning av armarna. Enligt Bygdéus är det inte möjligt att klargöra om redskapet används fysiskt, intellektuellt, psykologiskt eller konkret utan dessa ska istället ses som sammanlänkande. Handling och aktivitet är nödvändiga begrepp för att redskap ska fungera som medierande och i den sociala processen får enskilda redskap en specifik medierande funktion, vilka Bygdéus delar in enligt fem kategorier: fysiska, kroppsliga, intellektuella, psykologiska samt språkliga. Mediering av redskap i den praktik som beskrivs i studien bearbetas och ändras utefter körpedagogers handlingar och beroende på hur denne använder redskapen.

Språket, symboler och tecken

Ferm (2004) undersöker i sin studie hur svenska grundskolepedagoger i musik interagerar med elever i deras musikaliska lärandeprocess. Studiens resultat visar att pedagogerna använder symboler som kommunikationsmedel i musikundervisning. Ferm beskriver dessa enligt fyra kategorier: *klingande symboler* som innefattar exempelvis kompbakgrunder eller annan inspelad musik, vad som kännetecknar *grafiska symboler* är bilder och tecken, pedagogens tal och ord är *verbala symboler* och det som innefattar *kroppsliga symboler* är hur pedagogen med hjälp av sin kropp kan förebilda. De symboler som främst förekommer i Ferm's studie är de tre sistnämnda, även om klingande symboler kommer till användning vid något tillfälle. Fathlin (2015) har undersökt musikundervisning på högstadiet genom

intervjuer och observationer. Musikpedagogen i studien förevisar genom att använda olika tecken vid stämövning med eleverna. Eleverna tolkar pedagogens instruktioner genom hur denne använder tecken, tal och kropp som semiotiska resurser i sin undervisning.

Kropp och gester

I sin artikel skriver Butler (2016) att sångpedagoger tenderar att övervägande använda talet som pedagogisk resurs vid undervisning. Butler argumenterar för att talet å ena sidan är en enorm tillgång vid sångundervisning, men kan å andra sidan hämma det faktiska budskapet pedagog vill förmedla till eleven. När pedagog under en sånglektion pratar för mycket menar Butler att detta kan bidra till förvirring hos eleven, att budskapet kan bli spretigt. Som ytterligare pedagogiska tillgångar föreslår Butler kroppsspråket och gester som pedagogiska resurser vilka denne anser fungerar bra som kommunikationsmedel i undervisning. Butler vill ändå tydliggöra att språket är en av de mest effektiva tillgångar, men betonar att kommunikation kan ske på flertalet olika sätt. Utifrån artikeln går det att utläsa att icke-verbal kommunikation inte var något negativt för kommunicerandet med eleven, utan snarare ett sätt att ge eleven utrymme till reflektion och egna initiativ (Butler, 2016).

I sin studie undersöker Nafisi (2010) tillämpandet av gester som pedagogiska redskap under individuella sånglektioner, genom observationstillfällen. Det är viktigt att kommunikationen mellan pedagog och elev är effektiv emedan pedagogens kunnskap endast är behjälplig om förmedlandet av kunskapen lyckas. I studien framkom det att samtliga undersökta pedagoger ideligen använder gester när de ska informera om röstrelaterade termer. En del av gesterna är av verbal karaktär som ord, medan andra är icke-verbala. Angående vilken typ av gester som tillämpas, så har Nafisi kategoriserat gester enligt tre kategorier: *fysiologiska* gester, *känslorelaterade* gester samt *musikaliska* gester. Något som lämpar sig att tillägga är att olika gester inte nödvändigtvis passar in under enbart en kategori, utan även kan innehålla element ur de andra kategorierna. Nafisi menar att icke-verbal kommunikation, i detta fall gester, kan vara väl så effektiva som verbal sådan, när det kommer till röstligt lärande. Resultatet av denna studie visar att gester utgör viktiga redskap vid kommunikation av sångrelaterade termer. Å andra sidan menar Nafisi också att gester som redskap för gynnsamheten av elevers lärande måste förstås i förhållande till vilken gest pedagog använder samt vilken individ som lär (Nafisi, 2010). Hentschel (2017) menar att det inte enbart är så att den sjungande kroppens rörelser utgörs av icke-verbal kommunikation, utan det är även så att den verbala kommunikationen är möjlig att fungera som anvisning för kroppsrörelserna. Vid uppsjungning under en körlektion med musikklass elever förklarar Hentschel hur pedagog ger instruktioner om att eleverna ska sträcka på sig för att få en god hållning. Detta instruerar pedagog genom att denne gestikulerar, använder sångtekniska termer samt förebildar med sin egen röst, för att därigenom förmedla hur eleverna ska sjunga. Vid uppsjungning får eleverna också instruktioner om att de ska härma pedagogens sång samt att denne med sina händer visar hur melodin rör sig. Under musiklektionerna är det också vanligt förekommande att pedagogerna ber elever att härma när de förevisar sångfraser med rösten.

3.4 Summering

Tidigare forskning har påvisat att musiklektioner utgör tillfällen där elever kommer i kontakt med sång. Rösthälsofrämjande arbete samt sångteknik framkommer som betydelsefulla delar av undervisningen när det kommer till sång och röst användning. Vidare påvisar det sångpedagogiska forskningsfältet att sångelever fungerar olika i sina sätt att lära, vilket innebär att det är nödvändigt att pedagoger kan anpassa sin undervisning utefter den elev pedagoger möter. Genom att pedagoger lär känna respektive elev och skapar sig en uppfattning om den kunskap eleven redan har, kan pedagogen stötta elevens fortsatta lärande. I sin undervisning förebildar sång- och musikpedagoger på flera olika sätt, varav vanligt förekommande är genom att förklara med rösten, förevisa med kroppen, förevisa med pianospel samt med hjälp av notbilder. Pedagoger kombinerar olika redskap när de förevisar eleverna, vilket tidigare forskning påvisat är betydelsefullt för att stötta elevens lärande sett till rösthälsa.

4. Metod

Kapitlet förklarar utifrån Kvale och Brinkmann (2014), Friberg (2017) samt Ahrne och Svensson (2015) den forskningsmetod studien tillämpar, val av analysmetod samt studiens genomförande och hur analysprocessen förefallit.

4.1 Metodval

För att besvara studiens frågeställningar har en kvalitativ forskningsmetod kommit till användning genom semistrukturerade intervjuer. De forskningsfrågor studien avser att besvara bör ligga till grund för vilken eller vilka forskningsmetoder forskaren väljer att använda sig av vid insamlingsprocessen, hävdar Ercikan och Roth (2012). Anledningen till användningen av den kvalitativa intervjun som forskningsmetod var då studien ämnade undersöka sångpedagogers arbete med rösthälsa bland elever i gymnasieålder, vilket skulle vara möjligt att uppmärksamma vid samtal med pedagoger. Observationsmetoden blev inte tillämpad på grund av att jag ville komma åt sångpedagogers förhållningssätt till och resonemang av röstvård i sångundervisningen, vilket den kvalitativa forskningsintervjun skulle kunna besvara. Ytterligare en anledning till att observation som metod blev bortvald var för att det genom denna forskningsmetod endast skulle vara möjligt att urskilja forskarens upplevelse av hur sångpedagoger resonerar kring sitt arbete.

4.2 Urval

I enlighet med studiens syfte vilket är att undersöka sångpedagogers arbete med rösthälsa bland elever i gymnasieålder, kontaktade jag pedagoger på gymnasiet estetiska program samt på kulturskolan. Kvale och Brinkmann (2014) menar att studiens syfte bör ligga till grund för valet av antal informanter och jag har valt att göra fem semistrukturerade intervjuer med tre sångpedagoger på gymnasiet samt med två sångpedagoger på kulturskolan. Kvale och Brinkmann (2014) menar att tidsramen för undersökningen kan spela roll för hur många informanter som är lämpligt att intervjua. Med tanke på tidsramen för studien valde jag att begränsa antalet informanter till fem, då jag utifrån Kvale och Brinkmann (2014) bedömde att dessa gav tillräckligt med underlag för att kunna besvara studiens frågeställningar. Tio sångpedagoger blev kontaktade genom mail, varav fem pedagoger hade möjlighet att delta. Sammanlagt bestod urvalet av fem sångpedagoger varav tre arbetar på gymnasiet estetiska program och två arbetar på kulturskolan. Anledningen till valet att tillfråga sångpedagoger från både gymnasiet och kulturskolan var att sångpedagoger på kulturskolan också undervisar elever i gymnasieålder.

4.3 Genomförande och analysprocess

Rekryteringen av informanter började med att sångpedagoger blev kontaktade genom mail där de blev tillfrågade att delta i intervjun. Datum, tid och plats för intervjun blev bestämd med respektive informant. Samtliga intervjuer ägde rum på skolorna och önskvärt var att dessa blev genomförda i ett avskilt rum, med avsikten att inga bakgrundsljud skulle påverka röstinspelningen. Vid mötet fick informanten läsa igenom och skriva på ett samtyckesavtal som hade blivit utformat med grund i Vetenskapsrådets riktlinjer (2017). Informanten fick vid mötet ge samtycke till att intervjun blev inspelad samt blev informerad om att anledningen till inspelning var att den skulle underlätta kommande transkriberingsprocess. Under samtliga intervjuer upplevde jag att informanterna tog sig tid att svara och gav mycket information. Det var stundvis svårt att flika in med nästa fråga, då informanterna hade mycket att dela med sig av.

Efter varje enskild genomförd intervju transkriberade jag omgående, för att minnas sammanhangen och eventuella gester eller sinnesintryck som framkom under intervjuerna vid informanternas svar. Kvale och Brinkmann (2014) menar att forskaren kan riskera att missa viktiga aspekter såsom sinnesintryck vid transkribering, vilket var en anledning till att jag valde att transkribera intervjuerna direkt efter jag genomfört dem. Jag var till en början skeptisk till att skriva ut ljud som ”mm” eller ”eh”, men på de ställen i intervjun jag fann dem relevanta för sammanhanget, skrev jag ut dem.

Vid analys av den kvalitativa kodningen ställde jag mig frågan om det var så att de frågor som utgjort studiens intervjuguide verkligen frågade efter det som var ämnat att undersöka, för att därigenom kunna besvara forskningsfrågorna. En problematik skulle vara om studiens informanter gav mig de svar på frågorna som de uppfattade att jag ville att de skulle svara. Något annat som kunde vara problematiskt var att intervjuerna enbart spelades in genom röstinspelning på telefon. Jag förde inga anteckningar under intervjuerna, vilket skulle kunna medföra att något väsentligt inte framkom vid transkribering såsom informantens kroppsspråk eller ansiktsuttryck. Därav valde jag att fokusera på själva samtalet och att visa uppmärksamhet mot informanten och dennes svar, vilket kan vara en fördel vid intervjuer då informanten kan uppleva detta som att forskaren är engagerad och intresserad. När en intervju spelas in genom en teknisk enhet är det viktigt att den som intervjuar kontrollerar att enheten fungerar väl och att inspelningen är av hög kvalitet. Dalen (2015) menar att om inspelningen inte är tydlig, riskerar detta att försvåra transkriberingsprocessen.

Analysprocessen tog utgångspunkt i Dalen (2015) och meningskoncentrering samt tematisering kom till användning vid kodningen av det insamlade datamaterialet. Genom att noggrant ha lyssnat igenom intervjuerna efter transkribering och med den som underlag, var det möjligt att urskilja likheter i informanternas svar. Dessa handlade framför allt vikten av en grundläggande sångteknik, hänvisning till logoped vid röstproblematik samt förebyggande rösthälsoarbete inför och efter musikaliska framträdanden. Detta bidrog till utformandet av underrubrikerna *En grundläggande sångteknik*, *Röstråd* samt *Röstproblematik – ett dilemma* i studiens resultatkapitel. Två övergripande teman, utformade utifrån studies syfte och

frågeställningar, fungerade som utgångspunkt för hur materialet blev placerat: *Röstvård som lärandeobjekt* samt *Redskap*. De citat som lämpade sig för studiens resultat blev färgkodade med grön färg och det övriga med röd. Citaten blev placerade under respektive teman, för att sedan komma att utgöra stoffet under de underrubriker som efterhand tillkom.

4.5 Studiens tillförlitlighet

I forskarrollen är det av stor vikt att fråga sig om materialet som utgör studien går att förlita sig på och om det är giltigt. Begreppen reliabilitet, validitet samt generaliserbarhet är centrala när det gäller forskning. Begreppet reliabilitet avser om studiens resultat är tillförlitligt utifrån valda frågeställningar, till teorin studien anknyter till samt i förhållande till vald forskningsmetod. Begreppet validitet avser om studien är giltig, det vill säga om det som är tänkt att undersöka faktiskt är det som studien undersöker. Begreppet generaliserbarhet avser om det resultat som framkommit i studien skulle vara möjligt att urskilja av andra sångpedagogers resonemang än de som deltog i föreliggande studie (Kvale och Brinkmann, 2014).

Något som för det första kan ha påverkat studiens reliabilitet var att informanterna hade fått information om mitt intresse för rösthälsofrämjande arbete, vilket därigenom kan ha haft inverkan på informanterna att svara utefter vad de upplevde var önskvärt att svara. Kvale och Brinkmann (2014) menar att öppna frågor är gynnsamma för att öka studiens reliabilitet, då ledande frågor kan inverka på det svar informanten ger. Därför var utgångspunkten att konstruera en intervjuguide där frågorna var öppna till sin karaktär. Föreliggande studies reliabilitet ökar genom att samtalen blivit inspelade och noggrant transkriberade. Validiteten av föreliggande studie ökar med tanke på en tydlig förklaring av hur studien blivit genomförd i förhållande till urval och transkriberingsprocess och analys. Vid den första genomförda intervjun i studien behövde jag tydliggöra en av intervjuguidens frågor, vilket bidrog till att informanten förstod frågan.

Det är dock inte möjligt att generalisera studiens resultat, då det insamlade materialet inte är tillräckligt för att dra någon generell slutsats om sångpedagogers arbete med rösthälsa bland elever i gymnasieålder. Det är möjligt att problematisera urvalet av vilka samt antalet informanter som deltagit i studien (Kvale och Brinkmann, 2014). Förhoppningen var att genomföra ytterligare ett antal intervjuer för att därigenom öka studiens tillförlitlighet, men med tanke på studiens tidsram ansåg jag, med utgångspunkt i Kvale och Brinkmann (2014) att fem intervjuer gav godtagbar kunskapsmättnad då studien ämnade lyfta informanternas resonemang snarare än att dra generella slutsatser om resultatet.

4.6 Etiska överväganden

Studien utgår från de riktlinjer Vetenskapsrådet (2011) redogör för, och dessa utgörs av: informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet samt nyttjandekravet. För att

dessa grundkrav skulle bli motsvarade utformade jag ett skriftligt avtal för samtycke som den tillfrågade fick läsa igenom och skriva under innan intervjun. Innehållet i samtyckesavtalet informerade den tillfrågade om studiens syfte, forskningsmetod, tidslängd för intervjun, hur materialet skulle bli behandlat samt att deltagarna skulle få fingerade namn. Samtyckesavtalet informerade också om att intervjun skulle bli inspelad med hjälp av digital teknik (röstinspelning) enbart i syfte att underlätta transkriberingsprocessen. Det framgick även i avtalet att inga enskilda personer eller skolor skulle kunna komma att bli identifierade i studien. Slutligen informerade avtalet om att deltagandet var frivilligt och att försökspersonen när som helst kunde avbryta sin medverkan utan närmare motivering. Genom detta samtyckesavtal har de fyra grundkraven för forskningsetiska principer blivit uppfyllda.

5. Resultat

Kapitlet presenterar studiens resultat utifrån två teman, där det första rubriceras som *Röstvård som lärandeobjekt* och det andra för *Redskap*. Det första avsnittet redogör för hur sångpedagoger förhåller sig till och resonerar kring röstvård som lärandeobjekt, genom att informanterna ger sina definitioner av rösthälsofrämjande arbete utifrån kunskap och erfarenheter från sin yrkesroll. Det andra avsnittet behandlar sångpedagogers tillvägagångssätt för att stötta elevens lärande sett till röstvård. Informanterna blir benämnda enligt ”Informant 1, Informant 2...” i såväl citat som i den löpande texten.

5.1 Röstvård som lärandeobjekt

Avsnittet presenterar hur informanterna förhåller sig till rösthälsofrämjande arbete i sångundervisningen.

5.1.1 En grundläggande sångteknik

Under samtliga intervjuer framkommer det att en god sångteknik hos eleven är något eftersträvarsvärt hos sångpedagogerna. Pedagogerna menar att kunskap om rösten som instrument, kontakt med stödmuskulatur samt en kontrollerad andning är aspekter av god sångteknik. De menar även att grundläggande kunskaper om röstvård är en bidragande faktor för att upprätthålla en välfungerande teknik. Något som är önskvärt i sångundervisningen är att eleverna får med sig en grundläggande teknik, vilket möjliggör att eleven kan använda sin röst på ett avspänt sätt. Det handlar om att spänna av i käken, prova sitt röstregister, lära sig att kontrollera andningen, prova på olika röstklanger och mycket mer.

Och sedan så tycker jag att det är viktigt att de från början lär sig en vettig teknik, jag lägger ju tekniken före, om man ska säga, känslan. De (eleverna) knarrar och sjunger genom näsan och sådant där, att man får bort de här olaterna (Informant 3)

Informant 2 anser att eleverna ska lära känna sina kroppar och sitt instrument, vilket även Informant 5 anser. Informant 2 menar vidare att det är av vikt att eleven får lära sig hur denne ska arbeta med grundläggande sångtekniska aspekter såsom med stödmuskulaturen och andning. Informant 1 menar att denne som pedagog har till uppgift att lära eleven en sångteknik som bidrar till att rösten håller över tid. Vidare menar informanten att ett vanligt förekommande problem är att eleverna blir trötta i sina röster och eleven behöver då stöttning av pedagogen för att reda ut hur eleven ska arbeta sångtekniskt. Här blir *den proximala utvecklingszonen* tydlig, då samtliga informanter menar att de utgår från vad eleven kan om röstvård och sångteknik för att kunna vägleda eleven vidare i sitt sångliga lärande. Tekniken ska fungera som en plattform, en slags grund att stå på. Med en välfungerande teknik är det möjligt att

vidare utforska sin röst. Informant 4 menar att det är viktigt att eleven får kännedom om vilka styrkor respektive svagheter denne har. Genom att reflektera över detta och prova sig fram är det möjligt att hitta övningar som passar för just den individen. Efterhand är det möjligt att använda dessa övningar för att utveckla sin sång, exempelvis genom att applicera en övning på någon särskild strof för att klara av att genomföra den. Detta skulle kunna möjliggöra att eleven kan *appropriera* kunskap om särskilda övningar och vilka som passar hen bäst. Informant 3 påvisar att vilken teknik eleven ska använda har att göra med vilket material denne arbetar med. Informanterna menar att det i första skedet handlar om att eleven ska upptäcka och utforska sin röst och dess musikaliska möjligheter. Informant 3 menar att eleven bör känna till sitt röstomfång och att det är önskvärt att eleven ska ha kännedom om tonarter. Något annat som står i fokus är att eleven ska få möjlighet att arbeta med sin röst på olika sätt:

Sedan är det ju mycket att kanske börja reflektera själv kring sin röst och hur man också kanske vill låta och hela tiden det här att också ta det ett steg i taget, och vad känns skönt just nu att sjunga och på vilket sätt, att man hela tiden utgår från att det ska vara så sunt som möjligt (Informant 2).

Något annat som ofta kommer på tal under intervjuerna är hur man bör arbeta med röstfysiologi. Informant 4 resonerar på så vis att man som pedagog måste anpassa samtal om fysiologi utefter elevens nivå, vilket även detta kan kopplas till *den proximala utvecklingszonen*. Informanten menar att det inte lämpar sig att samtala med eleven om röstfysiologi på den nivå man gör på musikhögskolan genom diskussion om detaljer av röstens konstruktion såsom brosk. Informanten menar att denne utav arbetslivserfarenhet kommit fram till att det snarare handlar om att diskutera vad som är möjligt att göra med rösten och hur den enskilda individen kan arbeta med sin röst. Det är inte många utav dennes elever som har kommit så långt att det är möjligt att diskutera röstens funktion på detaljnivå, menar informant 4.

Informant 2 menar att förstå vad som händer i fysiologin ingår i sångkursen och att läraren ska vägleda eleven till detta. Ett mål med sångundervisningen är att eleven ska kunna förstå sin röst såväl i teorin som i praktiken. Det är viktigt att prata med sin elev om vad det är man använder i sin kropp och hur det är möjligt att arbeta för att upprätthålla en god ergonomi:

Och sedan så pratar vi ju såklart hela tiden om hållningen, allting hänger ju ihop i sångkursen, kanske i många andra kurser också men... vikten av att vi försöker hitta en bra hållning för att få med oss vår teknik, vår kropp... ah, hur man står och sitter i olika situationer när man repar (Informant 2).

Informant 1 menar att det är av stor vikt att eleverna värmer upp sina röster. Informant 1 menar att eleven har uppnått en god sångteknik när denne inte blir trött i sin röst vid sång och tal. I det fall eleven hamnar där, har denne kommit långt i sin sångtekniska process. Denna process kan se olika ut från elev till elev men Informant 1 menar att det kan gå ganska fort. Informant 3 pratar om vikten av att arbeta med en sång utifrån de musikaliska beteckningar som förekommer i noten. Om sådana inte förekommer, bör eleven och läraren tillsammans diskutera sig fram kring innebörden av beteckningar i notbilden, dynamiska variationer, volym och hur eleven tekniskt ska arbeta med ett särskilt material. Informanten menar att det handlar om att som

pedagog bidra med förslag på hjälpmedel för att eleverna ska kunna utveckla sin sång och därigenom *appropriera* kunskap för att kunna vidareutvecklas.

En god sångteknik är således något som förekommer som centralt lärandeobjekt i samtliga intervjuer. Samtliga informanter menar att de i sin yrkesroll samlat på sig tips, övningar och material för att hitta det som fungerar bäst för den enskilde individen. Informant 1 upplever ingen prestige i att arbeta på något särskilt sätt för att stötta elevens lärande. Vidare menar informanten att denne önskar ge eleverna en grunduppvärmning som eleverna ska använda sig av både på sånglektionerna och på fritiden. Denna grunduppvärmning kan se likadan ut för alla sångelever och innehåller artikulationer, andning, avspänning och hållning. Informanten menar att denne genom sitt arbete, samt erfarenhet av att vara ute och lära olika körer om grundläggande röstvård. Detta har bidragit till en bred materialbank. Informant 3 samt Informant 4 har inget nedskrivet eller fysiskt material som denne använder vid arbete med röstvård, men menar att det är viktigt att ha en dialog med eleven när det gäller rösthälsa och röstvård. Studiens resultat visar att flera av pedagogerna anser att de vet vilka övningar eleverna ska arbeta med när de hör eleverna sjunga. Detta menar informanterna grundar sig i att de samlat på sig övningar och har kännedom om vilka övningar som fungerar för vad. Informant 4 beskriver att denne utformar egna övningar att använda sig av i sin sångundervisning. Informant 3 är noggrann med att förklara varför eleven får en viss övning och vad den syftar till. Informant 4 menar att det är olika från individ till individ gällande hur elever lär sig saker. Informanten menar att det därför är av stor vikt att pedagoger kan känna av eleven för att skapa sig en uppfattning om hur denne kan hjälpa eleven på bästa sätt.

Något annat som framkommer bland informanterna är att det är av stor vikt att eleverna får kännedom om en grundläggande avspänning. Informant 2 hävdar att stress är en faktor som påverkar oss människan och dennes röst och kropp. Därför menar informanten att det är viktigt att arbeta med andning och avspänning:

Det är ju ingen slump tror jag att tai chi och yoga och kampsporter av olika slag har blivit så populärt idag liksom, för att, vi tenderar ju att skapa mycket spänningar och stress och sådär, vilket gör att vi får en hög andning (Informant 2).

Utav denna anledning påpekar informanten att en väsentlig del av sångundervisningen är att arbeta med kroppen och hitta fungerande övningar för att avspänning och uppvärmning. Vid stress är det vanligt förekommande att spänningar uppstår i käke, axlar och nacke, vilket i sin tur skapar spänningar i struphuvudet. Informant 3 förklarar att det är vanligt att eleverna spänner sig oavsett om de sjunger eller inte. Informanten menar också att eleverna vid den åldern inte är färdigvuxna och därför kan ha svårt att få ihop olika delar som hör kroppsuppvärmning och avspänning till. Informant 2 menar att det gäller att arbeta flitigt med andningsapparaten för att hitta andningsrekylen, djupandningen och stödmuskulaturen. Från elev till elev varierar pedagogen övningar för röst och kropp, för att övningarna ska passa just den elev pedagogen möter. För att övningarna ska vara effektiva och att sångrösten ska hålla över tid behöver eleven få in en rutin på att genomföra dessa. Något annat informanten menar är av stor vikt för sångrösten är att vara fysiskt aktiv genom träning och motion.

5.1.2 Röstråd

Flera informanter menar att psykologiska aspekter såsom ångest och stress kan spela in när en elev har problem med sin röst. Sömnbrist samt dåliga kost- och motionsvanor framkommer också kunna vara bidragande faktorer till röstproblematik. Vidare menar informanterna att det är viktigt att försöka reda ut vad som ligger till grund för problemet, för att därigenom på bästa sätt angripa det. Informant 5 menar att sömn och hur eleven sköter sin hälsa är faktorer som påverkar sångrösten, då man som sångare själv är sitt instrument:

Sedan märker man ju att, det kan man märka när man gjort föreställningar, att där är ju mycket som är svårt att få eleverna att förstå, att när man har haft en rephelg, ja men då kan man inte sitta hemma hos varandra och titta på film när man ska upp tidigt nästa morgon och det märks ju på rösten (Informant 5).

Vidare påpekar informanten hur viktigt det är att prata med eleven om att göra hälsosamma växlingar när man arbetar mellan olika klanger. Något som också spelar stor roll för rösten är arbetsmiljön, menar två av informanterna. Dela handlar arbetsmiljö om hörselvård, men också om röstvård i förhållande till vilka rum eleven befinner sig i vid övning och framträdanden. Det är viktigt att eleven känner till hur denne ska använda sin röst i olika rum samt beroende på om eleven sjunger med mikrofon eller utan. En av informanterna menar även att eleverna behöver ha kännedom om att de när de sjunger i större grupper, inte behöver sjunga med lika stark volym, vilket annars kan vara slitsamt för rösten.

En knarrig talröst är ett återkommande tema när det gäller röstbesvär som informanterna har uppmärksammat hos sina elever. Informant 5 har uppmärksammat att de elever som får problem med rösten vanligtvis är dem som är mycket högljudda, men också de elever som enbart vill pressa med sin bröstklang. Det är inte hållbart i längden, menar informanten. Något annat som kan besvara eleverna är förkylningar, då dessa kan sitta i under längre perioder. Detta påverkar i sin tur sångundervisningen då en stor del av den är praktiskt, menar Informant 2. I sådana fall är det viktigt att eleven tillämpar röstvila alternativt sjunger på ett skonsamt sätt. Informant 5 påpekar att eleven kan använda kortisonspray som en sista nödlösning om denne måste medverka i en föreställning, men att detta inte är något informanten talar för.

De flesta av informanterna anser sig ändå ha god kunskap om hur de ska arbeta för att främja elevernas lärande sett till röstvård. Det framkommer under samtalen att det är viktigt att ständigt arbeta med att motverka spänningar och röstproblematik. Det gäller att vara noggrann med uppvärmning och att lära känna sin röst och kropp för att veta hur mycket samt vilken uppvärmning individen behöver. Informant 4 menar också att uppvärmningen är av stor vikt för att utveckla en god rösthälsa. Informant 3 brukar rekommendera sina elever att prova på meditation. Dels för att det har en lugnande funktion för kropp och röst och dels för att man avsätter tid för att vårda sitt inre. Det är viktigt att elever ständigt blir påmind om att ta hand om sina röster och särskilt när de är nybörjare, menar informanten. Därför måste pedagogen ständigt medvetandegöra röstvård för eleven. Informant 5 menar att pedagogen har till uppgift att få eleven att förstå hur denne ska ta hand om och vårda sin röst. Det är också av stor vikt att

eleven förstår allvaret i röstproblematik och tillämpar röstvila om sångpedagogen eller en logoped hänvisar till det. Informanten menar även att det går att öva sång på andra sätt än att just sjunga, genom att exempelvis läsa och öva på låttexter.

Informant 3 menar att man som pedagog ständigt arbetar för att stötta eleven i lärandeprocess. Dels handlar det om att tillsammans med eleven gå igenom material som denne sjunger och komma fram till vilken teknik som eleven kan använda på vilken låt. Informanten påpekar att det är viktigt att pedagogen och eleven hjälps åt för att främja elevens lärande genom att ideligen ha en dialog. Det framkommer även att tidigare sångelever kan uppsöka pedagogen med avsikten att behöva röstråd. Då brukar informanten samtala med eleven och ge tips och råd för hur det är möjligt att komma vidare i dennes lärande.

5.1.3 Röstproblematik – ett dilemma

En problematik som uppkommer vid samtal om uppmärksammade röstbesvär hos elever, är när de har problem med att få med sig kroppen vid sång. Kroppen är en stötspelare för sångrösten, menar Informant 2. Om eleven inte har med sig kroppen riskerar rösten att bli ”knarrig” och kan begränsa elevens röstregister. Om elever upplever sig ha röstbesvär uppger samtliga informanter att de försöker hjälpa eleven att motarbeta dessa. Inför föreställningar är det av stor vikt att man som pedagog förbereder sina elever genom att lära dem hur de ska använda sin röst, hur mycket tid de kan lägga på att repa samt ge råd för hur eleverna ska bemöta röstproblematik som kan uppstå. Vidare framkommer det att eleven måste lära sig att vara varsam när det kommer till dennes instrument samt ta särskild hänsyn till rösten när det är flera föreställningar eller uppträdanden under en kortare period. Informanterna menar att de måste hjälpa eleven att hitta övningar som passar just den individen, för att denne sedan på egen hand ska kunna komma fram till vilka övningar som passar hen. Informanterna belyser också att det är viktigt att eleverna inte gör övningar som de uppfattar gör ont. Skulle det göra ont är det av stor vikt att eleven, med pedagogens hjälp, försöker reda ut varför och arbeta därifrån. I de fall då elevens röstproblematik kvarstår, trots råd från dennes sångpedagog, hänvisar pedagogen eleven att uppsöka en logoped eller öron-, näsa-, halsmottagning:

Sedan har jag ju haft flera elever som jag har känt mig osäker på och undrat om de har någon skada, som jag skickat till öron-, näsa-, halsläkare för att kolla stämbanden. Det har jag kanske en om året (Informant 1).

Flera av studiens informanter beskriver att när de känner en osäkerhet kring vad som ligger till grund för elevens röstproblematik, väljer de att hänvisa eleven till en vårdcentral som kan remittera eleven till logopedmottagningen. Informant 3 förklarar att denne brukar visa bilder på stämbanden så att eleven ska få en mer verklig bild av hur faktiskt ser ut:

Visst är det så, och då brukar vi ju skicka iväg dem, så att vi får kolla upp det. och då får man ju göra likadant, men ofta så förstår de ju inte riktigt allvaret i det. ibland tar jag ju fram bild på hur det ser ut, så att de verkligen fattar det och det är ju samma då när, vi brukar skicka dem till öron-, näsa-, halskliniken, och då visar ju dem hur det ser ut. så att dem, och då blir

det ändå lite “ojoj, jaha okej, jag kanske måste tänka om” det hjälper dem att tänka om också, så det blir en annan motivation till att skaffa sig hållbarheten. man vill ju kunna sjunga hela sitt liv (Informant 3).

Informant 4 menar att röstproblematik kan innebära ett hinder för att eleven ska komma vidare i dennes sångprocess under sånglektionerna:

Jag vet att jag pratade med eleven om att kanske gå och prata med en logoped, för jag visste inte hur jag skulle göra och det blir liksom, du vet man kör lektion på lektion och man kommer liksom inte vidare. men där tror jag man kan göra mycket, tillsammans med en logoped, hitta vägar (Informant 4).

Informant 4 tror att samarbete mellan sångpedagoger och logopeder kunde utgöra möjligheter för att som sångpedagog kunna utveckla kunskap om hur det är möjligt att arbeta förebyggande med elever som upplever röstproblematik. Genom ett sådant samarbete skulle sångpedagoger även kunna utveckla sin kompetens i förhållande till hur det är möjligt att uppmärksamma särskild röstproblematik. Informant 5 menar att röstträning hos logoped är effektiv och att denne hänvisar elever som har röstproblematik till logoped, då pedagogen upplever sig inte ha kännedom om hur det är möjligt att hjälpa eleven. Något informanterna menar kan vara betydelsefullt för sångpedagoger är att gå på kurser som fokuserar sångteknik och röstvård. En av informanterna skulle vilja bjuda in en föreläsare som kommer och pratar med eleverna på en gemensam sånglektion.

5.2 Redskap

Avsnittet presenterar hur sångpedagoger går tillväga för att stötta elevers lärande sett till rösthälsa.

5.2.1 Språket

Intellektuella redskap såsom språket förefaller spela en överlägsen roll när det kommer till hur sångpedagogerna i studien undervisar sina elever. Informant 1 beskriver att denne talar med eleven om hur man gör övningar och vad de olika övningarna syftar till. Vidare menar informanten att sångutveckling är en process och att allt inte kommer fungera på en gång för eleven, men att då stötta genom att förklara att denne kommer att utvecklas över tid.

Informant 2 är noggrann med att stämma av med eleven vad de kan och om de exempelvis kan göra en viss övning eller använda en sångteknik i praktiken. Pedagogens roll är att vägleda eleven, menar informanten, och detta gör denne med hjälp av språket såsom att fråga hur en övning känns eller hur eleven upplever övningen. När Informant 2 arbetar med kunskapskraven som rör röstens fysiologi använder denne samma material till alla elever, genom att ha en genomgång. Pedagogen håller en kortare teoretisk undervisningsperiod där denne kopplar röstfysiologi och röstvård. Tillsammans diskuterar pedagog och elever

stämbandens funktion, hur en ton bildas och exempelvis vilka konsekvenser som kan uppstå om man röker. Informant 5 använder språket när denne pratar om röstens funktion och strävar efter att eleverna ska lära sig applicera den kunskapen praktiskt. Informant 2 menar att ju mer eleven lär känna sin kropp och röst, desto lättare är det för pedagogen att verbalisera. Önskvärt är att eleven ska utveckla kunskap om hur teoretiska och praktiska aspekter av röstfysiologi kan kopplas samman.

Informant 3 använder sig också mycket av språket för att förmedla kunskap till eleven. Informanten förklarar hur viktigt det är att även prata med eleven om dennes talröst, och inte enbart om sångrösten. Det är minst lika viktigt att koppla på stödmuskulaturen när man pratar, som när man sjunger. När det gäller röstproblematik såsom heshet pratar pedagogen med eleven om att denne bör tillämpa röstvila. Tekniken är av stor vikt för att elevens röst ska hålla över tid, vilket pedagogen talar med sina elever om:

Jag brukar vara väldigt ärlig med att säga det att "du kan inte sjunga såhär, för då kommer du inte att kunna sjunga något mer" (Informant 3).

Informant 4 använder sig också mycket av språket för att förmedla kunskap till sina elever. Det informanten framför allt talar med eleven om är varför de gör vissa övningar samt vad som är syftet med dessa. Pedagogen uppmanar även eleverna till att kolla sig själva i en spegel så de ser vad de faktiskt gör och hur kroppen arbetar när de sjunger. Vidare har pedagogen en ständig dialog med eleven kring uppvärmning och uppsjungning, hållning, spänningar, avspänning och teknik. Talet använder pedagogen flitigt under sånglektionerna:

Vi pratar ju jättemycket, vissa lektioner pratar man mer än halva lektionen och bara att man har gjort det gör att man kan komma igenom något annat som kanske har varit ett svårt parti för att den där spänningen har lättat, det är ju mycket så som man jobbar här, med människan. Det är människan som är i fokus (Informant 4).

Informant 2 menar att musikundervisningen är komplex på så vis att flera skolor har en vision om att eleven ska göra allt arbete på skoltid, vilket inte fullt ut går ihop med kunskapskraven i kursen. Detta på grund av att det i sångkurserna ingår att eleven ska utveckla självständighet i sitt musicerande. Därför menar informanten att det är väsentligt att eleverna får med sig redskap för att kunna arbeta på egen hand i hemmet. Även Informant 5 menar att pedagogens uppgift är att utveckla eleverna till att bli självständiga. Det handlar om att eleverna ska kunna klara sig på egen hand när de avslutar sin sångutbildning samt att eleverna har tillägnat sig tillräcklig kunskap för att komma vidare i sin sång, om eleven önskar så. Eleverna ska ha fått så mycket kunskap genom sångundervisningen på gymnasiet estetiska program samt på kulturskolan att de i framtiden kan ha användning för vad de lärt sig.

Något annat som är framkommer som viktigt i förhållande till rösthälsofrämjande arbete är att pedagogen säkerställer att eleverna förstår det material de ska arbeta med och hur de ska arbeta så att eleven kan öva effektivt fram till kommande sånglektion. Informant 4 menar att en sånglektion kan innebära att pedagogen och eleven ägnar mycket tid till att samtala. Dels

handlar det vanligen om elevens dagsform, men dels också om elevens inställning och motivation till sången. I förhållande till de mål som eleven ska uppnå i kursen så använder pedagogen sig av en matris där det är möjligt att urskilja vilka områden eleven behöver utveckla. Pedagogen visar eleven och förklarar upplägg för vidare arbete och hur eleven kan nå högre betyg. Detta förklarar informanten är något som denne tillsammans med sina kollegor har arbetat mycket med:

Tidigare fick man betygskriterier "här har du" och så tittade man knappt på dem förrän på slutet vilket är helt knasigt, utan nu är vi väldigt noga med att ha enskilda samtal med elever, ganska ofta. Så där är en stor skillnad, och det upplever eleverna som väldigt bra. Formativt lärande, kallar vi det för (Informant 4).

Informanten föreslår att det är möjligt att tydliggöra kunskapskraven för eleverna samt diskutera vilka mål som eleven ska uppnå i förhållande till kraven. Informanten föreslår att pedagogen och eleven tillsammans under sånglektioner bör gå igenom vilka delar av sångkursens mål eleven inte nått upp till eller hur denne kan arbeta för att uppnå ett högre betyg. På så vis menar informanten att denne stöttar elevens fortsatta lärande i sångämnet.

5.2.2 Kroppen

Informanterna förebildar musikaliskt med hjälp av sin egen röst, kropp och med hjälp av andra instrument än rösten. Informant 1 börjar med att förevisa andningsövningar utan ljud, lägger sedan till ljud, för att efterhand visa melodin. På detta sätt menar informanten att det är möjligt att föra in övningarna i sången. Informant 2 berättar att det i dennes undervisning för nuvarande ligger ett fokus på rösthälsofrämjande arbete genom att en elev exempelvis ska hitta ett bra sätt att spänna av i sin käke:

Då kan det ju vara att man klipper ut från en sång till exempel, att man jobbar med vissa fraser (Informant 2).

Något som bland flera av informanterna uppkommer som en musikaliskt förebildande övning är att pedagogen förevisar, och eleven härmar. Eleverna gör även med sig övningar hem som de spelar in på sina telefoner eller iPads. Informant 3 använder sig av övningar denne har tillägnat sig av logopederna vilka främst utgörs av så kallade "glissandoövningar" och olika mjuka ljud. Informanten förevisar mycket genom sin egen röst och eleverna får härma. Informanten beskriver att denne använder sin egen röst flitigt för att förevisa eleverna följt av att de får härma pedagogen. Härma är ett bra sätt att lära i sångundervisning, menar informanten.

"Härma är bra, det är ju så vi lär oss tala, för vi härmar. och det är ju bra att härma när man sjunger också. så då får de härma mig tills jag säger: "nu har vi hittat det, där är det, känn efter, hur känns det nu?" (Informant 3).

Informanterna använder sig också av sina händer, armar och mage för att förevisa under sånglektionerna. Informant 1 förklarar att denne tar utgångspunkt i viloandningen, för att sedan expandera den eller aktivera utandningen med syftet att hitta rätt i muskulaturen. Pedagoger talar även med eleven om att sånguppvärmning är möjligt att jämföra med gymnastik. En gymnast sträcker ut hela omfånget, vilket även en sångare måste göra. Pedagoger förevisar med armar hur eleven kan göra och de flesta elever brukar förstå liknelsen med om denne istället skulle gymnastisera. Informant 2 menar att man som pedagog kan visa visuellt hur kroppen arbetar vid in- och utandning. Vidare menar informanten att denne alltid börjar sina lektioner med att tillsammans med eleven röra sig runt i övningsrummet. Rummet kan med fördel komma till användning i sin helhet genom att man går runt i rummet och att använda en spegel som vanligtvis finns i övningsrum för sång. Informant 4 använder sig också av rummet för att förevisa eleven genom att lägga sig på golvet eller använda spegeln. Informanten menar att eleven vanligen inte märker hur denne spänner sig utan att kolla i spegeln och reflektera över hållning. Även Informant 3 förklarar att det kan vara gynnsamt att lägga sig ner på ett platt golv för att undvika att spänna sig och därigenom känna hur det känns i kroppen:

Jag brukar ha sådana pass ibland med mina elever, man gör något gemensamt och så är vi i danssalen då och så visar jag hur de kan hjälpa varandra. ah, det är också skönt, man ska ha det skönt när man sjunger, det ska inte vara som en dödskamp, om man säger så (Informant 3).

Man kan stå framför eleven och att man får känna på hur det fungerar: "känn på mig här!" (till eleven) (Informant 5).

Vidare menar informanten att denne någon gång ibland använder sig av tunga föremål för att förevisa styrkan som kroppen innefattar och hur man kan ha användning av den styrkan i sången:

Ibland så låtsas vi att vi lyfter gamla rokokobyråer med marmorplatta på, så att man får känna den här totala styrkan vi har i kroppen. för de tror ju inte att de orkar någonting. "ahhh det är så jobbigt" (härmar elev) ah, och då får man ju liksom lyfta lite, så. och så oftast stå lite så, att man "kan du sjunga här nu då?" (lärare) "ah, det kunde jag faktiskt (härmar elev) (Informant 3).

Informant 5 menar också att eleven behöver arbeta omfångsvidgande, att försöka koppla ihop sångövningar med olika rörelser, vilket kan vara gynnsamt för sångrösten. Kroppen har visat sig vara ett välanvänt redskap för att undervisa elever i sång med uppmärksamhet på rösthälsofrämjande arbete.

5.2.3 Artefakter

De fysiska redskap som pedagogerna använder sig av i sin undervisning, för att främja elevernas lärande sett till röstvård är fonationsrör, flow-ball, gummiband, pilatesboll och bilder. Informant 1 använder fonationsrör och menar att det är gynnsamt för rösten då det

fungerar som röstmassage. Röret kan eleven använda oavsett om denne är rösttrött eller inte, så är det ett bra sätt att varva ner efter en sånglektion eller ett framträdande. Pedagogerna använder framför allt fonationsrör när denne arbetar med elever som har stämbandsknottror, vilket ofta innebär heshet och röstläckage. Eleverna har möjlighet att låna ett rör genom skolan, då pedagogerna köper in sådant material. Informant 5 har provat att använda fonationsrör för egen del, men inte med sina elever. Detta är något informanten ämnar att göra med sina elever, men vill först samtala med eleverna om det. Informant 2 har inte heller använt sig av fonationsrör i sin undervisning, men har provat att använda ett sådant under en halvdagskurs. Informanten skulle vilja prova att arbeta med fonationsrör för att se om det fungerar, för att i sådant fall sedan kunna använda det med eleverna i sin undervisning:

Det är ju väldigt i ropet nu liksom, mycket nu... så det tänkte jag nu kanske till slutet av terminen nu när vi börjar för det tänkte jag nog är ett tacksamt moment, och roligt att göra liksom att bubbla, ja. mm, det vore kul att de fick prova det (Informant 2).

Informant 1 använder sig även av ett föremål som kallad för ”flow-ball”, vilket är en slags pipa som man blåser luft i för att hålla en liten boll i luften ovanför pipan. Informanten tycker att detta är ett välfungerande redskap att använda sig av, framför allt för elever som har för hög press vid sång, det vill säga komprimerad röst. Informant 2 nämner också flow-ball och andra typer av pipor som något som kan vara av intresse när man arbetar med sång.

Gummiband eller träningsband och pilatesbollar är material som några av informanterna använder sig av i sin undervisning. Detta med avsikten att eleven ska stärka sin muskulatur och hållning. Såväl Informant 5 som Informant 1 använder sig av gummi- eller träningsband i undervisningen. Informant 1 menar att man arbetar något annorlunda med träningsbandet på sånglektioner, än vad man gör på ett gym:

Så att man också får med det här ”släppet”, om du tänker dig att man har ett band (visar övning), att jag släpper plötsligt så att jag inte håller på tillbakavägen som man gör när man tränar styrketräning så ska man ju ofta göra den långsamma rörelsen åt båda hållen, men för att få den här känslan av ”släpp” (Informant 1).

Flera av informanterna nämner också att de visar bilder för eleverna på hur röstapparaten är uppbyggd. Detta menar en av informanterna brukar vara effektivt för att öka elevernas förståelse om röstens funktion och hur stämbanden ser ut när de fungerar väl respektive om elevens röst påverkas av någon typ av röstproblematik. Informant 2 menar att det är viktigt att koppla ihop teori och praktik för att elevens ska få förståelse för röstens funktion, det vill säga att göra praktiska övningar för att därigenom kunna förstå något teoretiskt. Som underlag för genomgång och bildvisning får eleverna också ett häfte med det innehåll pedagogerna har gått igenom. Informant 3 brukar också visa bilder, men inte förrän andra eller tredje året på utbildningen, då denne anser att eleverna tidigast är mottagliga för denna kunskap.

Informant 5 anser att denne stöttar eleverna till stor del då de flesta elever informanten undervisar inte kan spela något annat instrument och därmed ta hjälp av ett sådant. Då menar informanten istället att eleverna idag har en god möjlighet till lärande genom att spela in på

mobilen. Det informanten tycker är av störst vikt är att eleverna övar och sjunger mycket, men anser egentligen att man som pedagog skulle ställa högre krav på eleverna i förhållande till kunskaper om notläsning. Här finns en problematik, menar informanten, om en elev inte har någon kunskap om sång mer än att denne har upptäckt att det är roligt att sjunga. Informanten upplever en oro över att eleven skulle kunna ha tröttnat om denne skulle bli tvingad att lära sig noter.

Slutligen visar studiens resultat att pedagogerna kan förse eleverna med hjälpmedel såsom inspelade kompbakgrunder, eller att eleven spelar in melodin på sin telefon eller iPad. Eleven kan också använda sig av någon applikation eller ta hjälp av ett instrument för att lära sig låten, alternativt något annat eleverna kan använda sig av för att komma vidare i sin musikaliska process.

5.3 Summering

Kapitlets första avsnitt presenterade hur studiens informanter definierar och förhåller sig till röstvård som lärandeobjekt. En grundläggande sångteknik är något som informanterna återkommer till, då de anser att sångteknik är sammankopplat med röstvårdsområdet. Vidare visar studiens resultat att sångpedagogerna försöker hjälpa elever med skadade röster i den mån de kan, men att de gärna hänvisar till logopedmottagning när de känner sig osäkra. Kapitlets andra avsnitt har påvisat vilka *kulturella redskap* informanterna använder för att stötta elevens lärande sett till rösthälsa. Till stor del används intellektuella redskap såsom språket, genom att pedagogerna samtalar med eleverna om röstvård. Vidare använder pedagogerna sin egen röst och kropp för att förevisa eleven hur de ska arbeta rösthälsofrämjande. Även fysiska föremål såsom gummiband, fonationsrör och röstpipor är redskap pedagogerna använder sig av i sin undervisning. Det är för eleven möjligt att placera kunskap om rösthälsofrämjande arbete i de kulturella redskap denne blir erbjuden att använda. Redskapet fungerar därmed som ett hjälpmedel för elevens lärande och *appropriering* av kunskap, vilket medför att redskapet får en *medierande* funktion.

6. Diskussion

Föreliggande studie har undersökt hur sångpedagoger förhåller sig till röstvård som lärandemål i sångundervisningen samt hur de går tillväga för att främja elevernas lärande sett till rösthälsa. En metoddiskussion inleder diskussionskapitlet, följt av en resultatdiskussion som fokuserar två teman som är utmärkande i studiens resultat: *Röstvård i sångundervisningen* och *Strategier i sångundervisningen*. Slutligen presenterar kapitlet

lärarprofessionens utmaningar samt ger förslag på vidare forskning.

6.1 Metoddiskussion

Semistrukturerad, kvalitativ intervju är den forskningsmetod som föreliggande studie tillämpade för att undersöka forskningsfrågorna. Observationsmetoden kunde stärkt studiens resultat, då det skulle vara möjligt att undersöka om på det sätt informanterna beskriver att de arbetar faktiskt stämmer. Med hänsyn till studiens begränsade tidsram valdes denna metod bort, då det skulle vara nödvändigt att genomföra ett större antal observationer för att kunna säga något om hur sångpedagoger arbetar med rösthälsa bland elever i gymnasieålder.

En annan möjlig problematik är mitt eget stora intresse för rösthälsofrämjande arbete. Detta kan ha påverkat informanterna att svara de svar som de uppfattade vara önskvärda. Kvale och Brinkmann (2014) menar att i vilken utsträckning studiens syfte blir presenterat för informanterna, kan spela roll för informanternas svar. Samtyckesavtalet innehöll information om vad studien syftade till, samt att jag presenterade det muntligen vid mötet med informanten. Kvale och Brinkmann (2014) menar vidare att det är av stor vikt att informanterna är insatta i ämnet rösthälsa, vilket jag ansåg att sångpedagoger på gymnasiet och kulturskolan rimligtvis är. En av frågorna som utgjorde intervjuguiden var hur pedagogerna skulle beskriva sin egen kompetens av rösthälsofrämjande arbete, vilken jag valde för att därigenom få kännedom om hur insatta informanterna var i ämnet.

Kvale och Brinkmann (2014) menar att ytterligare en problematik kan uppstå vid användning av den kvalitativa intervjun som forskningsmetod. Forskaren har en maktposition då det är forskarens bild och transkribering av informanternas svar som kommer att utgöra studiens resultat. Trots att tidigare forskning verkar stämna överens med delar av föreliggande studies resultat, är det inte möjligt att generalisera resultatet, då andra sångpedagoger på gymnasiet estetiska program eller på kulturskolan kan tänka annorlunda om de frågor som utgjort intervjuguiden. Jag som intervjuare var sedan tidigare bekant med tre av studiens fem informanter, vilket också kan ha påverkat hur informanterna svarade på frågorna.

Slutligen hade det varit möjligt att analysera föreliggande studie utifrån en annan teoretisk ingång såsom socialkonstruktionism, men det hade inte anknytit till föreliggande studies syfte och forskningsfrågor då fokus inte riktas mot hur sångpedagoger konstruerar ämnet sång. Utifrån sociokulturellt perspektiv har det varit möjligt att komma åt det studien ämnade undersöka – hur sångpedagoger förhåller sig till röstvård som lärandemål i sångundervisningen samt vilka tillvägagångssätt sångpedagoger tillämpar i sitt arbete för att stötta elevers lärande sett till rösthälsa.

6.2 Resultatdiskussion

Följande avsnitt diskuterar röstvård i sångundervisningen samt strategier i sångundervisningen, vilka har visat sig varit intressanta områden av studiens resultat. En problematiserande diskussion förs i förhållande till aspekter såsom sångpedagogens kompetens, osäkerhet kring röstproblematik och lösningar för detta, språkets dominerande roll i sångundervisning samt en kombination av redskap i sångundervisning.

6.2.1 Röstvård i sångundervisningen

De musiklektioner som blivit observerade i Lamont, Daubney och Spruces (2012) studie samt resultatet ur föreliggande studie har båda påvisat att sång- och musikpedagoger tycker att såväl röstuppvärmning som kroppsuppvärmning är en viktig del av lektionen. De informanter som deltog i föreliggande studie menade att uppvärmningen så gott som alltid utgör en del av sånglektionernas innehåll. En av studiens informanter menar att lektionernas tidslängd påverkar innehållet, då det är nödvändigt att sångeleverna får tid att värma upp sina röster och att detta därigenom kan ta olika lång tid beroende på vilken elev det gäller. I förhållande till denna tidsbrist har röstvård och röstuppvärmning ändå visat sig vara en väsentlig del av varje sånglektion, då pedagogerna menar att kunskaper om hållbarhet är något eleverna i högsta grad ska ges möjlighet att *appropriera* för att sedan kunna arbeta rösthälsofrämjande på egen hand mellan lektionerna och inför framtida sånguppdrag.

Vidare visar föreliggande studies resultat att pedagogerna anser att eleverna ska lära sig att utveckla en självständighet i sitt musicerande. Genom sångundervisningen ska eleven få kunskap om hur denne ska arbeta med sin röst på egen hand. Pedagogerna fungerar som en slags vägledare, vilket kan kopplas till *den proximala utvecklingszonen* vilken är central inom sociokulturell lärandeteori. Detta går hand i hand med resultatet i King och Nix (2014) studie, där det framkommer att sångpedagogens främsta uppgift är att stötta eleverna på så vis att dessa utvecklar kunskap om hur de ska öva för att deras sångträning ska vara gynnsam inför kommande sånglektion.

Ur föreliggande studies resultat framkommer att en grundläggande sångteknik samt arbete med röstvård är något eftersträvansvärt att eleven lär sig i sångundervisningen. Detta överensstämmer med resultatet i Lamont, Daubney och Spruces (2012) studie, där det framkom att de lärandeobjekt som studiens informanter ansåg var av störst vikt i förhållande till sång, var god rösthälsa samt musikalisk förståelse. Samtliga av föreliggande studies informanter anser också att eleverna ska lära sig att behärska sitt instrument och tillägna sig kännedom om hur rösten fungerar. För att uppnå detta är det nödvändigt att pedagogerna innehar kunskap inom områden såsom röstfysiologi och röstvård. Detta ligger i linje med sociokulturell lärandeteori, då det är viktigt att pedagogerna kan förmedla denna kunskap till elever på så vis att det för denne ska vara möjligt att *appropriera* kunskapen. King och Nix (2014) anser också att sångpedagoger bör ha kompetens om dessa områden, vilket de flesta av

studiens informanter tycker sig ha. Något som ter sig motsägelsefullt i föreliggande studies resultat är att samtliga sångpedagoger hänvisar till logopedmottagning när de är osäkra på en elevs röstproblematik. Flera av pedagogerna säger sig å ena sidan veta vilka övningar eleverna ska använda vid röstproblematik, medan de å andra sidan omgående hänvisar eleven till logoped om de känner sig osäkra och misstänker att eleven skulle kunna ha slitage eller liknande röståkommor.

Avsnittet har diskuterat studiens första frågeställning i förhållande till föreliggande studies resultat samt till tidigare forskning. Studiens informanter redogör för att grundläggande sångtekniska kunskaper är något eftersträvansvärt att eleverna approprierar, för att fortsätta utveckla sina sångkunskaper. Pedagogerna menar vidare att röstvård är ett av de mest centrala lärandeobjekten i sångundervisning. Vidare har avsnittet diskuterat och problematiserat sångpedagogens kompetens i förhållande till tidigare forskning. Det framkommer att de deltagande informanterna i föreliggande studie anser att ytterligare fortbildning om röstvård vore önskvärt, för att därigenom kunna arbeta mer effektivt med skadade röster. Avsnittet svarar upp mot föreliggande studies första forskningsfråga angående hur sångpedagoger förhåller sig till röstvård som lärandemål.

6.2.2 Strategier i sångundervisningen

Genom föreliggande studies resultat framkommer det att sångpedagogerna har flertalet strategier för att stötta elevernas lärande. Detta anknyter till Mars (2016) resonemang att en kunnig musikpedagog har flera strategier, förslag på tillvägagångssätt samt redskap för att kunna möta eleven och stötta dennes musikaliska lärande. Bygdéus (2015) och Jurström Sandberg (2009) resonerar på så vis att en pedagog kan och bör använda sig av olika handlingsrepertoarer och arbetssätt i sin undervisning. Samtliga informanter i föreliggande studie menar att de varierar sina arbetssätt samt att de har samlat ihop sång- och kroppsövningar att använda i sångundervisning, för att kunna tillämpa olika sådana utefter den eleven de möter.

Språket, kroppen och artefakter är *kulturella redskap* som informanterna beskriver att de använder sig av för att förmedla kunskap till sångeleverna. Det redskap som visar sig dominera pedagogernas arbetssätt för att stötta elevens lärande sett till rösthälsa är språket, då pedagogerna menar att det är betydelsefullt att ha en ständig dialog med sina elever om röstens funktion samt hur eleven ska göra för att upprätthålla en god rösthälsa. Detta stämmer överens med Butlers (2016) resonemang om att språket är det redskap sångpedagoger övervägande använder sig av i sin undervisning. Ferm (2004) har också kunnat urskilja språket som dominerande redskap i sång- och musikundervisning och syftar på verbala symboler. Butler påpekar att gester kan vara väl så effektiva som det talade språket när det kommer till undervisning. Föreliggande studies informanter beskriver att det är av vikt att tala med eleverna om rösthälsofrämjande arbete och pedagogerna använder i flera fall talet

tillsammans med kroppen för att förstärka ett budskap. I Hentschels (2017) studie framkommer det också att pedagogen använder sig av kroppen för att förevisa en god kroppshållning vid uppvärmning. Det framkommer även i föreliggande studie att informanterna använder sig av kroppen som redskap för att förevisa hur eleven ska använda sin kropp vid uppvärmning samt vid sångutförande. Pedagogen kan använda sig av talet samtidigt som denne förvisar med sin egen kropp. Bygdéus (2015) menar att *mediering* genom redskap förändras beroende på pedagogens handlingar och hur denne använder redskap. Detta är även möjligt att urskilja ur föreliggande studies resultat. Samtliga pedagoger beskriver att en kombination av dessa kommunikationsmedel verkar vara effektivt. Det har visat sig att föreliggande studies informanter även beskriver att ett gynnsamt sätt att undervisa är att eleven får härma sångpedagogen, vilken också framkommer i Hentschels (2017) studie.

Föreliggande studies resultat har påvisat att sångpedagoger i första hand använder sig av intellektuella redskap såsom språket för att förevisa eleven i sin undervisning. Endast en av studiens informanter använder sig av artefakter såsom fonationsrör och röstpipor för att stötta elevens lärande sett till röstvård. Detta kan kopplas till sociokulturell lärandeteori och *mediering* då eleverna kan placera kunskap om rösthälsofrämjande arbete i fonationsröret, det vill säga utanför sin individuella zon. Flera av studiens informanter menar dock att de funderat på att börja använda sådana redskap i sin sångundervisning och har en positiv inställning till sådana. Något som är problematiskt är att det inom det sångpedagogiska forskningsfältet verkar finnas få studier som rör fysiska redskap för rösthälsofrämjande arbete. Möjligen är detta något som forskare inom det medicinska forskningsfältet studerat, då röstvård även har att göra med logopedi. Tidigare forskning inom det sångpedagogiska området fokuserar språk och gester som redskap pedagoger använder sig av i sångundervisning, men ur den forskningsöversikt som ligger till grund för föreliggande studie är det inte möjligt att urskilja att artefakter utgör viktiga redskap när det gäller röstvård. Flera av föreliggande studies informanter menar att artefakter skulle kunna gynna elevens lärande sett till rösthälsa och önskar använda dessa i sin undervisning. Således skulle det lämpa sig att forskare inom det sångpedagogiska forskningsfältet ämnar studera fysiska föremål för att stötta elevens lärande sett till rösthälsa.

Avsnittet diskuterade och problematiserade studiens resultat i förhållande till tidigare forskning om sångpedagogik och sångpedagogers tillvägagångssätt i dess undervisning. Vidare diskuterade avsnittet intellektuella, kroppsliga och fysiska redskap i förhållande till tidigare forskning om sångundervisning samt utifrån föreliggande studies resultat. Föreliggande studie har visat att pedagoger främst använder talet, sin egen sångröst samt kroppen för att stötta elevernas lärande sett till rösthälsa, vilket besvarar studiens andra frågeställning gällande vilka tillvägagångssätt sångpedagoger tillämpar för att stötta elevens lärande sett till rösthälsa. Sett till språkliga redskap förklarar och samtalar pedagogerna med eleven om rösthälsofrämjande arbete. Kroppen utgör också ett viktigt redskap, då pedagogerna använder gester samt förevisar i exempelvis andningsteknik och hur eleven ska arbeta med stödmuskulaturen när denne sjunger. I de fall artefakter kommer till användning vid rösthälsofrämjande arbete i sångundervisningen utgörs dessa av fonationsrör, röstpipor samt gummi- och träningsband. Slutligen har studiens resultat påvisat att en kombination av

språkliga och kropssliga redskap är gynnsamt för elevernas lärande i sång och med särskild uppmärksamhet på rösthälsa, vilket även tidigare forskning ur fältet sångpedagogik påvisar.

6.3 Lärarprofessionens utmaningar

Föreliggande studie har gett ny kunskap om röstvård i sångundervisning på gymnasiets estetiska program samt på kulturskolan, genom resultatet av hur sångpedagoger som arbetar inom dessa institutioner upplever att de arbetar med röstvård. Ur föreliggande studies resultat är det möjligt att urskilja ett antal utmaningar som lärarprofessionen står inför när det gäller sångundervisning.

Det som hos mig väckt särskild uppmärksamhet och förvånat mig i samtalen med informanterna är hur vissa av dem beskriver en avsaknad av kunskap om rösthälsofrämjande arbete, medan andra anser att de har god kunskap om röstvårdsområdet. Det framkommer i studien att de sångpedagoger som själva haft röstproblematik är mer insatta i röstvårdsämnet och beskriver fler arbetssätt och redskap. De pedagoger som inte själva haft problem med rösten menar att de inte använder något särskilt undervisningsmaterial när det kommer till att främja elevernas lärande sett till rösthälsa. Den musikpedagogiska studiens resultat som jag genomförde hösten 2018 är en av anledningarna till att detta väckt särskilt intresse hos mig, då det genom den studien framkom att blivande sångpedagoger som själva haft röstproblematik hade mer kännedom om röstvård. En informant ur den studien som inte hade haft några specifika röstproblem förutom förkylningar menade att denne känner en avsaknad av kunskap om hur det som pedagog är möjligt att urskilja om en elev har röstproblematik. Det är genom föreliggande studie möjligt att dra slutsatsen att samarbeten mellan sångpedagoger och logopedier kunde vara gynnsamt för elevens lärande sett till rösthälsa.

Det är slutligen av stor vikt att musikleärodbildningen förbereder blivande sångpedagoger till att känna en säkerhet i hur de ska arbeta för att främja en god rösthälsa hos eleverna. Min förhoppning är att min studie kan bidra till hur sång- och musikpedagoger kan använda kulturella redskap i sin undervisning och på vilka sätt. Något annat som vore önskvärt är att studien kan öka intresse för forskning om rösthälsofrämjande arbete, vilket skulle kunna vara en tillgång för framtidens sångpedagoger, sångare och logopedier.

6.4 Vidare forskning

Det har genom studiens resultat uppkommit flertalet funderingar som skulle vara intressanta att utforska. Samtliga informanter menar att det är av stor vikt att hänvisa sina elever till

logopedmottagning om man som pedagog är osäker på elevens röstproblematik. Möjligen skulle ett samarbete mellan sångpedagoger och logopeder vara något gynnsamt för framtidens sångpedagogik? Detta med tanke på att föreliggande studies informanter menade att hälsofrämjande arbete med talrösten är av lika stor vikt som för att kunna sjunga över tid. Logopeder skulle möjligen kunna ha kompletterande kunskap som sångpedagoger kunde ta del av, samt att logopeder skulle kunna tillgodogöra sig kunskap om sångrösten för att därigenom kunna bemöta sångare som lider av röstbesvär och har behov av övningar som möjliggör att denne ändå kan vara verksam inom musikbranschen.

Det skulle också lämpa sig att undersöka hur sångpedagoger faktiskt arbetar, vilket skulle vara möjligt genom en kombination av observation och intervju som forskningsmetoder. Det skulle då vara möjligt att undersöka sångpedagogers resonemang och upplevelser av hur de arbetar och vilka redskap de använder samt som forskare kunna få syn på om så faktiskt är fallet. Detta kräver å andra sidan att tidsramen inte är begränsad till en kortare period, då resultatet annars inte skulle vara möjligt att generalisera. Vidare skulle det vara intressant att undersöka lärares arbetssätt ur ett elevperspektiv, det vill säga hur elever uppfattar lärarens instruktioner och vägledning. Det skulle också vara av intresse att intervjua sångelever för att undersöka hur de ser på röstvård och hur deras pedagoger undervisar om rösthälsofrämjande arbete.

Slutligen verkar det vara väsentligt att undersöka musiklärarutbildningens innehåll sett till röstvård. De flesta av föreliggande studies informanter menar att de har god kunskap om hur de ska arbeta med röstvård, men hänvisar detta till arbetslivserfarenhet snarare än innehållet i utbildningen de genomfört. Därför skulle det vara intressant att undersöka om röstvård utgör en del av utbildningen till sångpedagog samt hur blivande sångpedagoger genom utbildningen upplever att de får med sig redskap och strategier för att arbeta med detta.

Referenser

Ahrne, G., & Svensson, P. (Red.). (2015). *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm: Författarna och Liber AB.

Andersson, R. (2005). *Var får instrumentallärarna sina pedagogiska idéer ifrån? Om bakgrunden till didaktiska ställningstaganden*. Licentiatuppsats. Lund: Lunds Unicersitet, Musikhögskolan i Malmö.

Butler, K. (2016). "A Teacher of Few Words." *Journal of Singing* 73.2, 197-201.

- Bygdéus, P. (2015). "Medierande verktyg i körledarpraktik – En studie av arbetssätt och handling i körledning med barn och unga." Doktorsavhandling. Lunds Universitet: Lund.
- Dalen, M. (2015). *Intervju som metod*. Malmö: Gleerups.
- Dufault, J. (2013). "Practical Advice for the Voice Pedagogue." *Journal of Singing* 70.1, 31-41.
- Ercikan, K., & Roth, W-M. (2012). What Good Is Polarizing Research Into Qualitative and Quantitative? *Educational Researcher*, 35 (5), 14-23.
- Falthin, A. (2015) "Meningserbjudande och val – En studie om musicerande i musikundervisning på högstadiet". Doktorsavhandling. Lunds Universitet: Lund.
- Ferm, C. (2004). *Öppenhet och medvetenhet: en fenomenologisk studie av musikdidaktisk interaktion*. Doktorsavhandling: Luleå University of Technology.
- Friberg, F. (2017). *Dags för uppsats: vägledning för litteraturbaserade examensarbeten*. (3:1 uppl.) Studentlitteratur AB: Lund.
- Gaunt, H. (2008). One-to-one tuition in a conservatoire: the perceptions of instrumental and vocal teachers. *Psychology of Music*, Vol.36(2), pp.215-245
- Hentschel, L. (2017). "Sångsituationer: En Fenomenologisk Studie Av Sång I Musikämnet under Grundskolans Senare år: A Phenomenological Study of Singing in Music Classes in Secondary School." Doktorsavhandlingar I Pedagogiskt Arbete, Umeå Studies in Educational Science.
- King, M., & Nix, J. (2014). *Conservatory Teaching and Learning*. Oxford University Press.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2014). *Den Kvalitativa Forskningsintervjun*. 3. [rev.] Uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Lamont, A., Daubney, A., & Spruce, G. (2012). Singing in primary schools: case studies of good practice in whole class vocal tuition. *British Journal of Music Education*, Vol.29(2), pp.251-268
- Mars, A. (2016). *När Kulturer Spelar Med I Klassrummet: En Sociokulturell Studie Av Ungdomars Lärande I Musik*. Doktorsavhandling: Luleå University of Technology.
- McCoy, S. (2016). "One Trick Pony." *Journal of Singing* 72.3, 319-322.
- Nafisi, J. (2010). "Gesture as a Tool of Communication in the Teaching of Singing." *Australian Journal of Music Education* 2: 103-16.

Nationalencyklopedin. (2017). *Röstvård*. Hämtad 2019-05-06 från:
<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/röstvård>

Rinta, T. (2008). Potential use of singing in educational settings with pre-pubertal children possessing speech and voice disorders: A psychological perspective. *British Journal of Music Education*, 25(2), 139-158.

Sandberg Jurström, R. (2009). *Att Ge Form åt Musikaliska Gestaltningar. En Socialsemiotisk Studie Av Körledares Multimodala Kommunikation I Kör*. (Doktorsavhandling, ArtMonitor avhandling, 14). Göteborg: Göteborgs Universitet, 2009. Göteborg.

Skolverket (2011a). Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011. Stockholm: Skolverket. Hämtad:
<https://www.skolverket.se/undervisning/grundskolan/laroplan-och-kursplaner-for-grundskolan/laroplan-lgr11-for-grundskolan-samt-for-forskoleklassen-och-fritidshemmet?url=1530314731%2Fcompulsorycw%2Fjsp%2Fsubject.htm%3FsubjectCode%3DGRGRMUS01%26tos%3Dgr%26p%3Dp&sv.url=12.5dfce44715d35a5cdfa219f#anchor2>

Skolverket (2011b). Läroplan, examensmål och gymnasiegemensamma ämnen för gymnasieskola 2011. Stockholm: Skolverket. Hämtad:
<https://www.skolverket.se/undervisning/gymnasieskolan/laroplan-program-och-amnen-i-gymnasieskolan/gymnasieprogrammen/amne?url=1530314731%2Fsyllabuscw%2Fjsp%2Fsubject.htm%3FsubjectCode%3DMUS%26lang%3D%26tos%3Dgy&sv.url=12.5dfce44715d35a5cdfa92a3#anchor4>

Skolverket. (2011c). Ämnesplan för musik och Kursplan. Instrument eller sång, 100 poäng. Hämtad:
<https://www.skolverket.se/undervisning/gymnasieskolan/laroplan-program-och-amnen-i-gymnasieskolan/hitta-program-amnen-och-kurser-i-gymnasieskolan?url=1530314731%2Fsyllabuscw%2Fjsp%2Fsearch.htm%3FalphaSearchString%3D%26searchType%3DFREETEXT%26searchRange%3DCOURSE%26subjectCategory%3D%26searchString%3DMUSINS01S&sv.url=12.5dfce44715d35a5cdfa8e7a>

SOU 2016:69. *En inkluderande kulturskola på egen grund*. Tillgänglig:
<http://www.regeringen.se/rattsdokument/statens-offentliga-utredningar/2016/10/sou-201669/>

Sundberg, J. (2001). *Röstlära : Fakta Om Rösten I Tal Och Sång*. 3., Utvidgade Uppl. ed. Stockholm: Proprius.

Swanson, C. D. (2005). Learning Styles and the Voice Student. *Journal of Singing*. Nov/Dec, Vol. 62 Issue 2, p203-208.

Säljö, R. (2000) *Lärande I Praktiken : Ett Sociokulturellt Perspektiv*. Stockholm: Prisma.

Säljö, R. (2005). *Lärande Och Kulturella Redskap : Om Lärprocesser Och Det Kollektiva Minnet*. Stockholm: Norstedts Akademiska Förlag.

Säljö, R. (2015). *Lärande : En Introduktion till Perspektiv Och Metaforer*. 1. Uppl. ed. Malmö: Gleerup.

Vetenskapsrådet (2017). *God Forsknings sed*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Vygotsky, L.S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Vygotsky, L.S. (1986). *Thought and language*. Cambridge, MA: MIT-Press.

Wallerstedt, C, Lagerlöf, P., & Pramling, N. (2014). *Lärande I Musik - Barn Och Lärare I Tongivande Samspel*. Malmö: Gleerup.

Wallerstedt, C & Pramling, N. (2016). Responsive teaching, informal learning and cultural tools in year nine ensemble practice: a lost opportunity. *Instructional Science, Vol.44(4)*, pp.379-397

Zangger-Borch, D. (2008). *Sång inom populärmusikgenrer: konstnärliga, fysiologiska och pedagogiska aspekter*. Doktorsavhandling: Luleå Universitet.

Bilagor

Bilaga 1 – Intervjuguide

Tema 1: sångundervisningens syfte

- Vad anser du att eleven ska lära sig genom sångundervisningen i förhållande till läroplan och styrdokument? (Innehåll) (Om kulturskolepedagog: finns det några riktlinjer att förhålla sig till i din sångundervisning?)
- Vilka lärandeobjekt anser du är mest centrala i din undervisning?
- Hur stöttar du som pedagog elevens lärande sett till de olika lärandeobjekten? (Metod)

Tema 2: arbete med främjandet av röstlig hållbarhet

- Hur definierar du röstlig hållbarhet?

- Vilka typer av röstproblem har du identifierat?
- Hur arbetar du hållbarhetsfrämjande i praktiken?
- Är arbetet med främjandet av röstlig hållbarhet ett ständigt närvarande perspektiv eller riktas detta något specialfokus?
- Används något särskilt undervisningsmaterial vid arbete med rösthälsa eller är det helt individanpassat?
- Hur gör du för att främja elevers lärande sett till röstvård? (såsom förklarar, spelar, visar med egna rösten, använder instrument, gestikulerar, visar med bilder)
- Hur bedömer du din egen kompetens ifråga om främjande av rösthälsa?
- Något att tillägga?